

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ İLE IRAK EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

**2023
YÜKSEK LİSANS TEZİ
EĞİTİM BİLİMLERİ**

Sahar Hasan Elias ALLAW

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mahmut POLATCAN**

**TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ İLE IRAK EĞİTİM SİSTEMİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

Sahar Hasan Elias ALLAW

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mahmut POLATCAN

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Ağustos 2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	12
ARAŞTIRMA PROBLEMLERİ.....	12
ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLIKLARI	13
1. BİRİNCİ BÖLÜM.....	14
GİRİŞ	14
1.1. Problem Durumu	14
1.2. Araştırmanın Amacı	16
1.3. Araştırmanın Problem Cümleleri.....	16
1.4. Araştırmanın Önemi.....	16
1.5. Sınırlıklar	17
1.6. Tanımlar	17
1.6.1. Karşılaştırmalı eğitim:.....	17
1.6.2. Eğitim sistemi:	17
2. BÖLÜM.....	18
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	18

2.1. Türkiye Cumhuriyet'inin Coğrafi, Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Durumu	18
2.1.1. Genel Eğitim Sistemi.....	19
2.1.2. Genel Amaçlar.....	19
2.1.3. Özel Amaçlar	21
2.1.3.1. Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri.....	21
2.2. Türk Eğitim Sisteminin Yapısı	23
2.2.1. Eğitim Yönetsel Yapılanması.....	23
2.2.2. Okul Öncesi Eğitim.....	24
2.2.3. İlköğretim	25
2.2.4. Ortaöğretim	26
2.2.5. Yükseköğretim	27
2.2.6. Özel Eğitim	28
2.2.7. Yetişkin Eğitimi.....	29
2.2.8. Millî Eğitimin Finansmanı	30
2.2.9. Yükseköğretim Finansmanı	31
2.2.10. Eğitim Denetimi.....	31
2.2.11. Öğretmen Yetiştirme.....	32
3.1. Irak Cumhuriyeti'nin Coğrafi, Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Durumu ..	32
3.2. Irak Eğitim Sistemi	33
3.3. Irak Eğitim Sisteminin Uzak Amaçları.....	34
3.4. Irak Eğitim Bakanlığı Teşkilat Yapısı	35
3.5. Irak Yasalarında Eğitim.....	37
3.5.1. Okul Öncesi Eğitim.....	38
3.5.2. İlköğretim	39
3.5.3. Ortaöğretim	44
3.5.4. Yükseköğretim	46
3.5.5. Yetişkin Eğitimi veya Paralel Eğitim	48
3.5.6. Özel Eğitim	49
3.5.7. Yükseköğretim Finansmanı	50
3.5.8. Öğretmen Yetiştirme	52
3. BÖLÜM.....	54
YÖNTEM	54

3.1. Araştırmada Benimsenen Karşılaştırma Yaklaşımı	54
3.2. Araştırma Modeli	55
3.3. Araştırma Dokümanlarının Analizi	57
4. BÖLÜM.....	59
SONUÇ ve ÇIKARIMLAR.....	59
4.1. Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Analizi	59
4.2. Sonuç	62
4.3. Çıkarım ve Öneriler	62
KAYNAKÇA.....	64
ŞEKİLLER LİSTESİ	69
ÖZGEÇMİŞ	70

TEZ ONAY SAYFASI

Sahar Hasan Elias ALLAW tarafından hazırlanan “TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ İLE IRAK EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Mahmut POLATCAN .....

Tez Danışmanı, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Eğitim Bilimleri Anabilim Dalğında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 31.08.2023

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Ramazan CANSOY (KBÜ) .....

Üye : Doç. Dr. Mahmut POLATCAN (KBÜ) .....

Üye : Doç. Dr. Muhammet İbrahim AKYÜREK (SÜ) .....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile Yüksek lisans tezi derecesini onamıştır.

Doç. Dr. Zeynep ÖZCAN .....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntılarım intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Sahar Hasan Elias ALLAW

İmza:

ÖNSÖZ

Eğitimde karşılaştırmalı yaklaşım, farklı ülkelerde geçerli olan eğitim sistemlerini karşılaştırarak, bu sistemlerdeki sorunları analiz ederek çözüm arayışına odaklanır. Bu tür karşılaştırmalar, eğitim sistemlerinin yansıttığı sosyal ve politik düşünceleri incelemeyi, bu düşünceleri özetlemeyi ve farklı kültürel sistemler arasındaki benzerlikleri ile farklılıkları keşfetmeyi amaçlayan sistemli bir yaklaşıma dayanır. Konuları ele alırken ve çözüm yolları bulurken, başka bir deyişle bir ülkedeki sorunlara çözüm arayışında bulunurken, diğer kültürlerle yönelmek ve bu kültürlerin sorunlarını çözmek için kullandığı stratejileri incelemek önemlidir. Bu yüksek lisans tezi örneğinde, Türk eğitim sistemi ile Irak eğitim sistemi arasında karşılaştırma yapılmıştır.

Bu yüksek lisans tezimin tamamlanmasına yardımcı olan Doç. Dr. Mahmut POLATCAN hocama teşekkürlerimi sunarım. Eğitim Yönetimi Bilim Dalı'nda aldığım eğitim sürecinde değerli hocalarım Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ, Prof. Dr. Ali Çağatay KILINÇ ve Doç. Dr. Ramazan CANSOY'a teşekkürlerimi iletmek isterim. Son olarak, lisansüstü eğitimim boyunca her zaman yanımda olan ve beni motive eden sevgili annem, babam, kıymetli eşim ve minik prenses kızlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Sahar Hasan Elias ALLAW

ÖZ

Mevcut araştırmanın amacı, Türkiye ve Irak eğitim sistemlerini karşılaştırmaktır. Bu amaçla her iki ülkedeki eğitim sisteminin idari yapısı, okul organizasyonu, eğitim denetimi, eğitimin finansal kaynakları ve öğretmen yetiştirme süreçleri ele alınmıştır. Çalışmanın son aşamasında, Türk eğitim sistemi ile Irak eğitim sistemi karşılaştırılmıştır. Son olarak bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılarak her iki ülkenin eğitim sistemleri analiz edilmiştir.

Sonuç olarak, Türkiye ve Irak eğitim sistemlerinde amaç, içerik ve süreç açısından bazı farklılıklar bulunmaktadır. Türk eğitim sistemi demokratik, laik, sosyal ve hukuk devletinin gereksinimlerini taşıyan, insan yetiştirmeyi amaçlayan bir yapıya sahiptir. Öte yandan Irak'taki eğitim sistemi, dini değerlerin etkisi altında olsa da her iki ülkede de merkezi bir yapı mevcuttur. Hem Irak hem de Türkiye'de ulusal düzeyde eğitim Bakanlıkları tarafından yürütülmektedir. Fakat Irak'ta yükseköğretim, Yükseköğretim Bakanlığı'na bağlıdır, Türkiye'de ise Yükseköğretim Kurulu bağımsız bir kurum olarak işlev göstermektedir. Eğitim süresi açısından bakıldığında, her iki ülkede de temel eğitim 12 yıl sürmektedir. Türkiye'de eğitim sistemi 4+4+4 modeline dayalıyken, Irak'ta 6+3+3 modeli uygulanmaktadır. Zorunlu eğitim açısından Irak'ta 6 yıl, Türkiye'de ise 12 yıl olarak belirlenmiştir. Her iki ülke genelinde merkezi bir Millî eğitim programı uygulanmaktadır. Ancak Irak'ın Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi dışında, her iki ülkede de ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim aşamaları bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Sistemi, Türk Eğitim Sistemi, Irak Eğitim Sistemi, Karşılaştırmalı Eğitim.

ABSTRACT

This study aims to compare Turkey's and Iraq's education systems. For this purpose, the administrative structure of the education system, school organization, educational supervision, financial resources of education, and teacher-training processes in both countries are discussed. In the last stage of the study, the Turkish education system was compared to the Iraqi education system. Finally, in this study, the educational systems of both countries were analyzed using document analysis.

As a result, there are some differences between the Turkish and Iraqi educational systems in terms of purpose, content, and process. The Turkish educational system has a democratic, secular, social, and legal state structure that aims to raise human beings. Although the education system in Iraq is influenced by religious values, there is a centralized structure in both countries. In both Iraq and Turkey, education at the national level is carried out by the Ministry of Education. However, higher education in Iraq is under the Ministry of Higher Education, whereas in Turkey, the Council of Higher Education functions as an independent institution. In terms of the duration of education, basic education lasts for 12 years in both countries. While the education system in Turkey is based on the 4+4+4 model, the 6+3+3 model is applied in Iraq. Compulsory education is set as six years in Iraq and 12 years in Turkey. A centralized national education programme was implemented in both countries, with the exception of the Autonomous Administration of the Northern Region of Iraq. Likewise, both countries have primary, secondary, secondary, and higher educational levels.

Keywords: Education System, Turkish Education System, Iraqi Education System, Comparative Education.

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Türk Eğitim Sistemi ile Irak Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması
Tezin Yazarı	Sahar Hasan Elias ALLAW
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Mahmut POLATCAN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	31.08.2023
Tezin Alanı	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	70
Anahtar Kelimeler	Eğitim Sistemi, Türk Eğitim Sistemi, Irak Eğitim Sistemi, Karşılaştırmalı Eğitim

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Comparison of Turkish Education System and Iraqi Education System
Author of the Thesis	Sahar Hasan Elias ALLAW
Advisor of the Thesis	Assoc. Prof. Dr. Mahmut POLATCAN
Status of the Thesis	Master's Degree
Date of the Thesis	31.08.2023
Field of the Thesis	Educational Administration
Place of the Thesis	UNIKA/IGP
Total Page Number	70
Keywords	Education System, Turkish Education System, Iraqi Education System, Comparative Education

KISALTMALAR

ARGEM	: Araştırma Geliştirme Eğitim ve Uygulama Merkezi
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kùltür Örgütü
LGS	: Lise Giriş Sınavı
CIE	: Karşılaştırmalı ve Uluslararası Eğitim
TIMSS	: Uluslararası Matematik ve Bilim Çalışması
PISA	: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
YYK	: Yüksek Yargı Konseyi

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Irak eğitim sisteminin; amaç, yapı ve süreç açısından Türkiye ile karşılaştırılması.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu tezin amacı, Irak eğitim sistemini Türk eğitim sistemi ile karşılaştırmaktır. Bu amaçla öncelikle Irak eğitim sisteminin idari yapısı, okul organizasyonu, eğitim denetimi, eğitime yönelik mali kaynaklar ve eğitimde ğretmen yetiştirme süreçleri ele alınmıştır. Ardından Türk eğitim sistemi ve çalışmanın son aşamasında Türk eğitim sistemi ile Irak eğitim sistemi karşılaştırılmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada yöntem doküman incelemesi olarak belirlenmiştir. Doküman incelemesi; araŐtırılan konu hakkında bilgilerin yer aldđđ yazılı materyallerin analizini ifade etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu nedenle Irak eğitim sistemine ait belgelerle birlikte Türk eğitim sistemine ait belgeler incelenmiştir.

ARAŞTIRMA PROBLEMLERİ

Bu alıŐmada Türk ve Irak eğitim sisteminin karŐılaŐtırması ele alınmıştır. Bu amaçla öncelikle Irak eğitim sisteminin yönetsel yapısı ve Türk eğitim sistemi, okul teşkilatı, eğitim denetimi, eğitime yönelik mali kaynaklar ve eğitimde ğretmen yetiştirme süreçlerine yer verilecektir. Son aşamada ise Irak eğitim sistemi ile Türk eğitim sistemi karŐılaŐtırılarak analiz edilmesi hedeflemektedir.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıŐtır;

1. Türk eğitim sistemi, okul teşkilatı, eğitim denetimi, eğitime yönelik mali kaynaklar ve eğitimde ğretmen yetiştirme süreçleri nasıldır?
2. Irak eğitim sisteminin yönetsel yapısı, okul teşkilatı, eğitim denetimi, eğitime yönelik mali kaynaklar ve eğitimde ğretmen yetiştirme süreçleri nasıldır?

ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLIKLARI

Araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları: karşılaştırılmakta olan her ülke eğitim sistemine ilişkin raporlar ve akademik çalışmalar ve hâlihazırda yürürlükte olan yasal mevzuattır. Mevcut araştırma, Türk ve Irak eğitim sistemlerinin amaç yapı ve süreç bakımından ülkelerin sistemlerindeki farklılıklarıyla sınırlıdır. Ayrıca Irak eğitim sistemi merkezi bir eğitim sistemi olsa da bazı bölgesel özerk yönetim sistemlerinin eğitim sistemleri detaylı bir Şekilde ele alınmamış ve çalışma ülkenin eğitim sisteminin genel hatlarıyla incelenmiştir.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, öncelikle araştırmanın problem durumu ele alınmıştır. İkinci olarak araştırmanın amacına, önemine, sınırlılıklarına ve sayıtlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim araştırmalarında, ÷lke eğitim sistemlerinin gelişim düzeylerini tespit etmek bakımından önemli bir rol oynamaktadır. Bu, farklı ve kıymetli literatürlerden gelen farklı vizyonları ve katmanlı analitik yaklaşımları içermektedir. Eğitim çalışmalarını sınıflandırmaya yönelik bir girişim olarak, karşılaştırma düzeyleri, araştırmacılara karşılaştırmalı eğitim olgularını çeşitli boyutlar ve seviyelerle ele almalarını sağlamak için bir çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşım, çeşitli bakış açıları ve uygulamalarla zenginleştirilmiş, birçok çalışma tarafından ele alınmıştır. Bu bağlamda, karşılaştırmalı analizde, tek boyutlu incelemelerden çok katmanlı analize doğru bir ilginin kaydedildiği gör÷lmektedir (Bray ve Thomas, 1995).

Küreselleşmenin hızla ilerlediği günümüz dünyasında, farklı ÷lkelerin eğitim sistemleri ve uygulamalarının karmaşıklığı ve etkileşimi giderek artmaktadır. Bu bağlamda, çeşitli ÷lkelerdeki eğitim sistemlerinin derinlemesine anlaşılması ve karşılaştırılması, eğitim alanındaki stratejilerin ve yaklaşımların daha iyi bir perspektifle ele alınmasını sağlamaktadır. Karşılaştırmalı eğitim, farklı ÷lkelerin eğitim sistemlerini ve politikalarını titizlikle inceleyerek benzerlikleri, farklılıkları ve bu deneyimlerden çıkarılacak öğrenilebilir dersleri anlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamlı çalışma alanı, pedagojik yaklaşımların, öğretim yöntemlerinin, müfredat tasarımlarının ve değerlendirme sistemlerinin bir ÷lkeden diğerine nasıl değişebileceği konusundaki önemli içgör÷rleri sunmaktadır (Erdoğan, 2003).

Her ÷lke kendi şartları ve ideolojisine uygun bir eğitim sistemi oluşturmuştur. Eğitim sistemi toplumun çöz÷lmesine, bütünlüğüne ve gelişimine etki etmektedir. Bu etkiden olumlu yararlanabilmek için ÷lkeler farklı ÷lkelerdeki eğitim sistemlerini analiz ederek kendi eğitim sorunlarına geniş bir perspektif içinde çözüm yolları aramalıdır. ÷lkeler eğitim ile ilgili sorunlarını, eğitimi etkileyen faktörleri anlayabilmek ve eğitimlerindeki bu sorunları çözebilmek için başka ÷lkelerdeki eğitim

sistemleri ve uygulamalarını araştırmak durumundadır. Bunun yanında, insanların kültür anlayışını genişletebilmek, uluslararası iletişimi ve anlayışı sağlayabilmek için de farklı ülkelerin eğitim sistemleri incelenmelidir.

lkeler, kendi kültürleri ve ideolojisi doğrultusunda özgün bir eğitim sistemi oluşturmuştur. Eğitim sistemi, toplumun ayrışmasına veya bir arada tutulmasına ve gelişimine önemli etkilerde bulunur. Bu olumlu etkileri en iyi Şekilde kullanabilmek adına ülkeler, farklı ülkelerin eğitim sistemlerini analiz ederek kendi eğitim sorunlarına daha geniş bir perspektiften yaklaşabilecek zm yolları aramalıdır. lkeler, eğitimle ilgili sorunları ile eğitimi etkileyen faktörleri ve nedenleri anlayabilmek, bunları zezebilmek amacıyla diğer ülkelerin eğitim sistemlerini, yöntemlerini ve uygulamalarını incelemelidir. Bu çaba, kendi eğitim sistemlerini daha etkili ve verimli hale getirmek için kılavuz olabilir. Bununla birlikte, insanların kültürel anlayışını genişletmek ve uluslararası iletişimi artırmak amacıyla farklı ülkelerin eğitim sistemlerinin incelenmesi önemlidir. Bu, ğrencilere farklı kültürleri anlama ve saygı gösterme yeteneği kazandırabilir, uluslararası iş birliği ve anlayışı teşvik edebilir. Dolaysıyla, lkeler kendi eğitim sistemlerini geliştirmek ve toplumsal kalkınmayı desteklemek adına diğer ülkelerin deneyimlerinden yararlanmalıdır. Bu, daha kapsayıcı, etkili ve sürdürülebilir bir eğitim sistemine doğru atılmış önemli bir adım olabilir (Balcı,2007).

Bu alışma, karşılaştırmalı eğitimin sadece bir kavram olarak değil, aynı zamanda eğitim politikalarının ve uygulamalarının Őekillenmesinde oynadığı merkezi rolü anlamak amacıyla ele alınmaktadır. Bu doğrultuda karşılaştırmalı eğitim, farklı düşünce okullarının çeşitli yaklaşımlarıyla Őekillenen bir eğitim bilim dalıdır. Bu alışma, küreselleşmenin zorluklarıyla başa çıkma sürecinde bu disiplinden elde edilen bilginin kullanımını araştırmayı ve ilgi çekmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, özellikle Orta Doğu lkelerinde, eğitim alanındaki sorunların çözümünde Türkiye ve Irak eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi temel bir konu olarak ele alınmıştır. Bu araştırma, eğitim alanında uluslararası iş birliğinin ve bilgi paylaşımının değerini vurgulayarak, geleceğin eğitim sistemlerinin daha etkili ve sürdürülebilir bir temele dayandırılması önemlidir.

Sonuç olarak, Türk Eğitim Sistemi'nin merkezi yönetim odaklı yapısıyla, Irak Eğitim Sistemi'nin ise siyasi kaos ve karmaşanın uzun süredir etkilediği bir bölgede

yeni bir kamu yönetimi anlayışıyla gelişmekte olduğu göz önünde bulundurularak, bu iki sistem arasındaki karşılaştırmalı analiz amaçlanmıştır. Irak'ın tarihsel olarak farklı etnik unsurların bir arada yaşadığı ve çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış kadim bir bölge olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Karşılaştırmalı eğitim yaklaşımının hedeflerine yönelik olarak, her iki eğitim sisteminin karşılaştırmalı analizi, özellikle daha sağlam bir temele sahip olan Türk Eğitim Sistemi'nin, gelişmekte olan Irak Eğitim Sistemi'ne yol gösterici olabileceği düşünülerek değerlendirilmelidir. Bu çalışmanın amacı, özellikle Irak Eğitim Sistemi'nin örnek alabileceği yönleri ortaya koymak ve gelecekteki gelişimine katkı sağlamaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Türk ve Irak eğitim sistemlerinin benzerlikleri ve farklılıkları bakımından karşılaştırılmasını amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Problem Cümleleri

1. Türk eğitim sistemi, okul teşkilatı, eğitim denetimi, eğitime yönelik mali kaynaklar ve öğretmen yetiştirme süreçleri nasıldır?
2. Irak eğitim sisteminin yönetsel yapısı, okul teşkilatı, eğitim denetimi, eğitime yönelik mali kaynaklar ve öğretmen yetiştirme süreçleri nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Tarihsel kökenler ve dini boyutların yanı sıra coğrafi bağlantı, Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti arasındaki ilişkileri etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Her iki ülkenin de bilimsel ve teknolojik geri kalmışlıkla başa çıkmak için karşı karşıya olduğu zorluklar, her iki ülkenin bu açıdan birbirlerini desteklemelerini gerektirmektedir. Günümüzde eğitim, modern dünyanın en belirgin ve etkili sütunlarından biri haline gelmiştir. Bu bağlamda, Türkiye ve Irak arasındaki ilişkilerin ilerlemesi için deneyim ve bilgi alışverişi büyük bir önem taşımaktadır. Her iki ülke de kendi eğitim sistemlerini güçlendirerek, geleceğin zorluklarına daha iyi hazırlanabilirler. Yapıcı eleştiri, herkesin faydalanabileceği bir deneyimdir ve

uzmanlık alanlarında ilerleme kaydetmek için son derece değerlidir. Her iki ülke de kendi eğitim politikalarını ve uygulamalarını eleştirel bir gözle gözden geçirerek, daha etkili ve verimli eğitim sistemleri oluşturma konusunda adımlar atabilirler. Bu şekilde, her iki ülkenin de bilimsel ve teknolojik alanlarda daha ileri gitmelerine yardımcı olabilirler.

1.5. Sınırlıklar

Mevcut araştırmanın sınırlılıkları, karşılaştırılmakta olan her ülke eğitim sistemine ilişkin raporlar ve akademik çalışmalar ve hâlihazırda yürürlükte olan yasal mevzuattır. Mevcut araştırma, Türk ve Irak eğitim sistemlerinin amaç yapı ve süreç bakımından ülkelerin sistemlerindeki farklılıklarıyla sınırlıdır. Ayrıca Irak eğitim sistemi merkezi bir eğitim sistemi olsa da bazı bölgesel özerk yönetim sistemlerinin eğitim sistemleri detaylı bir şekilde ele alınmamış ve çalışma ülkenin eğitim sisteminin genel hatlarıyla sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

1.6.1. Karşılaştırmalı eğitim:

Eğitim sistemlerinin bazılarının neden gelişmiş durumda olduğunu ve bazılarının geride kaldığını, belirli sistemlerin siyasal ideolojilerin etkisi altında olduğunu nedeniyle baskılandığını, diğerlerinin ise özgürlük ve değişimi teşvik ettiğini anlamaya yönelik bir araştırma dalıdır (Erdoğan, 2003).

1.6.2. Eğitim sistemi:

Bireylere bilgi, beceri, değerler ve kültürel normlar gibi unsurları aktarmayı amaçlayan, yapılandırılmış bir organizasyon ve yöntemler bütünüdür. Bu sistem genellikle okullar, üniversiteler, öğretmenler, öğrenciler, müfredatlar, değerlendirme yöntemleri ve eğitim politikalarını içerir. Eğitim sistemi, toplumun gelecekteki nesillerini yetiştirme ve geliştirme amacını taşıırken, bilgi transferi, sosyal uyum, kişisel gelişim ve toplumsal ilerleme gibi hedefleri gerçekleştirmeyi amaçlar.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Türkiye Cumhuriyet'inin Coğrafi, Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Durumu

Türkiye Cumhuriyeti coğrafi, sosyal, siyasal ve ekonomik açılarından oldukça çeşitli bir yapıya sahip bir ülkedir. Bu çeşitlilik, ülkenin zengin kültürel mirasını ve karmaşık sorunlarını yansıtır. Bu başlık altında Türkiye Cumhuriyeti'nin kısaca coğrafi, siyasal, sosyal ve ekonomik durumu kısaca tasvir edilmiştir.

Coğrafi açıdan Türkiye, Güneydoğu Avrupa ile Batı Asya'nın kesişim noktasında yer alır. Hem Avrupa hem de Asya kıtalarına uzanan bir coğrafyaya sahiptir. Ülkenin yüzölçümü 769.604 km²' olup 2022 verilerine göre nüfüsü 85.279.553 bindir. Ülkenin komşuları Yunanistan, Bulgaristan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, İran, Irak ve Suriye'dir. Ayrıca, Türkiye'nin batısında Ege Denizi, güneyinde Akdeniz, kuzeyinde Karadeniz bulunur. Bu çeşitli coğrafi özellikleri, ülkenin iklim, tarım ve ulaşım gibi birçok alan üzerinde etkili olmuştur (TÜİK, 2022).

Siyasal bakımdan Türkiye, laik bir cumhuriyet olarak 1923 yılında kurulmuş, başkenti Ankara olup 81 ilden oluşmaktadır. Uzunca bir süredir demokratik yönetim anlayışına sahip ülke, 1960 ve 1980'de yaşanan askeri darbe sonrasında bir dönem askeri yönetim altında kalmış ve demokrasi kısa süreli kesintiye uğrasa da daha sonra demokratik sürece geri dönmüştür. Türkiye, uzunca bir süre çok sayıda siyasi parti ve güçlü bir parlamenter sistemle işlemiştir. Ancak 2018 yılı itibarıyla cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile yönetim sistemi değişmiştir (Balcı, 2007).

Sosyal durum bakımından Türkiye, pek çok etnik, kültürel ve dini grupların bir arada yaşadığı üniter bir ülkedir. Anadolu coğrafyasında Türkler, Araplar, Lazlar gibi birçok etnik grup bu topraklarda bulunur. Ayrıca, Türkiye'de çeşitli dinlere mensup insanlar yaşamaktadır. Toplumun büyük bir kesimi İslam dinini benimserken, Hristiyanlık ve diğer inançların da mensubu vatandaşlar bulunmaktadır. Bu çeşitlilik, ülkenin sosyal yapısını zenginleştirirken farklılıklara saygının ve bir arada yaşamının önemini göstermektedir (Balcı, 2007).

Ekonomik açıdan ülke, kurulduğu ilk yıllarda devletçi bir ekonomik anlayış benimsemiştir karma bir ekonomiye sahiptir ve tarım, sanayi, hizmet sektörleri ülkenin ekonomisini şekillendirir. Sanayi, özellikle otomotiv, tekstil, inşaat ve elektronik gibi sektörlerde büyük bir rol oynar. Ayrıca, tarım ürünleri ülkenin iç ve dış ticaretinde önemlidir. Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle lojistik açıdan da stratejik bir öneme sahiptir ve dünya ticaretine katkı sağlamaktadır (Balcı, 2007).

2.1.1. Genel Eğitim Sistemi

Türk eğitim sistemi, üç temel aşamadan oluşan kapsamlı bir yapıyı içermektedir. Toplam 12 yıl süren zorunlu eğitim, bu aşamaların her birinde 4 yıl olarak düzenlenmiştir. Devlet denetimi, Millî Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere yürütülmekte olup, eğitim sistemini gözetlemektedir. Anayasalara uygun olarak, Türk eğitim kurumlarında akademik yıl genellikle Eylül ayında başlayıp haziran ayına kadar sürmektedir. Bu süreç içerisinde, öğrencilere iki haftalık bir ara tatil fırsatı sunulmaktadır ki bu tatil genellikle şubat ayına denk gelmektedir. Türkiye'deki eğitim sisteminin temel yasal dayanağı, "Millî Eğitim Temel Kanunu'dur ve bu kanun 24 Haziran 1973 tarihinde ve 1739 sayılı kanun numarasıyla Resmî Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Türk Millî Eğitim Sistemi, iki ana bölüme ayrılmıştır: "Örgün Eğitim" ve "Yaygın Eğitim." Örgün eğitim, resmi okullarda ve belirlenmiş müfredatlar doğrultusunda gerçekleştirilen geleneksel eğitim sistemini ifade ederken, yaygın eğitim ise bu çerçeveden farklı olarak, bireylerin yaşamları boyunca sürekli öğrenmeye olanak tanıyan bir eğitim türünü içermektedir (Resmî Gazete,1973).

2.1.2. Genel Amaçlar

Türk eğitim sisteminin genel amaçları, Türk Millî Eğitim Kanunu'nun 2. Maddesinde belirtilmiştir. Bu amaçlar, Millî Güvenlik Konseyi (Sayı: 675) tarafından tanımlanmıştır ve şunları içermektedir:

1. Atatürk inkılaplarına ve Türk Millî yetkiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, millî birlik ve bütünlük içinde vatanını ve milletini seven ve yücelten; Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen

Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline getirmeyi hedef edinen bireyler yetiştirmek.

Bu madde, eğitim sisteminin temel amacı, öğrencilere Türkiye'nin kurucu değerleri ve Atatürk'ün gerçekleştirdiği reformlar hakkında anlayış kazandırmaktır. Bu, genç nesillerin ülkenin tarihini, kültürünü ve ulusal kimliğini anlamalarına yardımcı olur. Ayrıca millî birlik ve bütünlük içinde vatanını ve milletini seven ve yücelten bireyler yetiştirme ile eğitim sistemi, öğrencilere vatanseverlik, Millî birlik ve toplumsal dayanışma değerlerini aşılmalıdır. Bu sayede, gelecekteki liderler ülkenin çıkarlarını gözetebilir ve birlik içinde hareket edebilirler. Ek olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilme ile eğitim, öğrencilere ülke ve toplumlarına karşı sorumluluk duygusu kazandırmalıdır. Bu sorumluluk, sadece kişisel başarıyı değil, aynı zamanda ülkenin kalkınmasına katkı sağlamayı da içermelidir. Son olarak Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimsemek, korumak ve geliştirme ile eğitim, öğrencilere sadece akademik bilgi sunmakla kalmayıp, aynı zamanda Millî değerlere, ahlaki prensiplere, insan haklarına ve kültürel mirasa saygıyı teşvik etmelidir. Bu, toplumsal değerleri kuşaktan kuşağa aktarmayı amaçlar.

2. Kişileri, beden, zihin, ahlak, duygu bakımından dengeli şekilde geliştirerek böylece yapıcı, yaratıcı ve verimli olmalarını sağlamak.

Bu amaç, kişileri, beden, zihin, ahlak, duygu bakımından dengeli şekilde geliştirme ile eğitim, öğrencilerin sadece akademik değil, aynı zamanda fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimini teşvik etmeli. Bireylerin tüm yönleriyle dengeli bir şekilde gelişmesi sağlanmalıdır. Bununla birlikte yapıcı, yaratıcı ve verimli olmalarını sağlamak ile eğitim, öğrencilere problem çözme yetenekleri, iletişim becerileri ve iş birliği yapma yeteneği kazandırmalıdır. Bu, bireylerin hem kişisel hem de toplumsal düzeyde başarılı olmalarını sağlar.

3. Türk vatandaşlarının ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, tavır ve birlikte iş görme alışkanlığını kazandırmak; hayata hazırlayan, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmayı öngörmek.

Bu uzak hedef, Türk vatandaşlarının ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, tavır ve birlikte iş görme alışkanlığını kazandırma ile eğitim,

öğrencilere kendi yeteneklerini tanıma fırsatı sunmalı ve onları gelecekteki kariyerleri için hazırlamalıdır. Aynı zamanda iş birliği yapma ve toplumsal ilişkileri yönetme becerilerini de geliştirmelidir. Ayrıca hayata hazırlayan, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olma ile eğitim, öğrencilere sadece mesleki bilgi ve beceri kazandırmakla kalmayıp, aynı zamanda mutlu ve tatmin olmuş bireyler olmalarını sağlamalıdır. Bu, bireylerin kişisel hedeflerini gerçekleştirerek topluma daha iyi hizmet etmelerini sağlar.

Sonuç olarak bu genel amaçlar, Türk eğitim sisteminin temel felsefesini ve hedeflerini yansıtarak, bireylerin bütün yönleriyle gelişimini teşvik ederek, toplumun ve ülkenin ihtiyaçlarına cevap veren bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Bu amaçlar, Türk eğitim sistemini bireylerin entelektüel, ahlaki, duygusal ve fiziksel gelişimini teşvik ederek, onları toplumun ve ülkenin kalkınmasına katkı sağlayan bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlayan temel ilkeleri yansıtmaktadır.

2.1.3. Özel Amaçlar

Türk Eğitim Sisteminin amaçlarına ulaşmak okullar, eğitim programında yer alan müfredattan yararlanır. Böylece dersin amacı netleşir. Okuldaki tüm programların işlevi, eğitim düzeyine ve okulun amaçlarına ulaşarak Millî eğitimin genel amaçlarına ulaşılmasına katkıda bulunmaktır. Her ders, kendi içinde bir bütün oluşturan ünitelerden veya konulardan oluşur. Bunun da bir amacı vardır ki öğretimsel hedef, hiyerarşisinin son boyutu olan “konu” hedefidir.

2.1.3.1. Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri

Türk eğitim sisteminin temel ilkeleri Türk Millî Eğitim Kanunu'nun 4. Maddesinden 17. Maddesine kadar sıralanmıştır. Söz konusu ilkeler şu şekildedir.

a) Genellik ve Eşitlik: Bu ilke, eğitim kurumlarının dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı yapmaksızın herkese açık olması gerektiğini vurgular. Eğitimde hiçbir şekilde ayrımcılığa izin verilmez ve herkes eşit fırsatlarla eğitim alma hakkına sahiptir.

b) Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları: Millî eğitim hizmetinin, bireylerin istek ve yetenekleri ile toplumun ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi gerektiğini belirtir. Eğitim hem bireyin gelişimini desteklemeli hem de toplumun gereksinimlerini karşılamalıdır.

c) Yönelme: Bu ilke, bireylerin ilgi, yetenek ve kabiliyetlerine uygun şekilde çeşitli programlara veya okullara yönlendirilerek yetiştirilmelerini vurgular. Böylece her bireyin potansiyeli en iyi şekilde kullanılır.

d) Eğitim Hakkı: İlköğretim hakkının her Türk vatandaşının temel bir hak olduğunu ifade eder. Her birey, zorunlu ilköğretim sürecini tamamlama hakkına sahiptir.

e) Fırsat ve İmkân Eşitliği: Eğitimde cinsiyet veya diğer faktörler temelinde herkese eşit fırsatlar sunulması gerektiğini vurgular. Hem kadın hem de erkek öğrencilere aynı imkânlar sağlanmalıdır.

f) Süreklilik: Bu ilke, bireylerin eğitimlerinin yaşam boyunca devam etmesinin önemini vurgular. Hem genel eğitim hem de mesleki eğitimler sürekli olarak güncellenmeli ve geliştirilmelidir.

g) Atatürk İnkılap ve İlkeleri: Eğitim sisteminin her aşamasında, Atatürk'ün inkılap ve ilkelerinin temel alınması gerektiğini belirtir. Bu ilke, Millî yetçilik ve Atatürkçülüğün eğitim süreçlerinin merkezinde yer aldığını ifade eder.

h) Demokrasi Eğitimi: Toplumun demokratik bir yapıya sahip olabilmesi için yurttaşlara demokrasi bilinci ve sorumluluk duygusu kazandırılması gerektiğini vurgular. Eğitimde demokrasi değerleri ön planda olmalıdır.

i) Laiklik: Türk Millî eğitim sisteminde laikliğin temel bir ilke olduğunu belirtir. Din kültürü ve ahlak öğretimi, ilköğretim ve lise gibi okullarda zorunlu dersler arasında yer alır.

j) Bilimsellik: Eğitim programlarının ve yöntemlerinin bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun olarak sürekli olarak güncellenmesi gerektiğini vurgular. Eğitim, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre şekillenmelidir.

k) Planlılık: Millî eğitimin, ekonomik, sosyal ve kültürel hedeflere uygun olarak planlanması gerektiğini ifade eder. Mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilerek, ülkenin sanayileşme ve modernleşme hedeflerine katkı sağlanmalıdır.

l) Karma Eğitim: Okullarda kız ve erkek öğrencilerin birlikte eğitim alması gerektiğini vurgular. Cinsiyet ayrımı olmaksızın eğitim sağlanmalıdır.

m) Okul-Aile İş Birliği: Okulların amaçlarını gerçekleştirmek için okul ve aile arasında iş birliğinin sağlanması gerektiğini belirtir. Bu iş birliği, öğrencilerin eğitimine olumlu katkı sağlar.

n) Her Yerde Eğitim: Resmi, özel ve gönüllü tüm kuruluşların eğitim faaliyetlerinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından denetlenmesi gerektiğini vurgular. Bu denetim, Millî eğitim amaçlarına uygunluğun sağlanmasına yardımcı olur.

Bu temel ilkeler, Türk eğitim sisteminin temel taşları olarak kabul edilir ve toplumun eğitim alanındaki hedeflerine ulaşmasına büyük ölçüde yardımcı olur. Her bir ilke, eğitim politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında rehberlik eder, eğitim sisteminin kalitesini artırır ve bireylerin gelişimini destekler. Bununla birlikte mevcut ilkeler, eğitimin daha adil, eşitlikçi, demokratik, bilimsel ve toplumsal olarak faydalı olmasını sağlamayı amaçlar. Toplumun genel refahını artırmak ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek için bireylerin potansiyelini en üst düzeyde kullanmalarına yardımcı olurlar. Ayrıca eğitim sistemini bu ilkeler doğrultusunda yönlendirmek, daha nitelikli ve bilinçli bireyler yetiştirmekle kalmaz, aynı zamanda toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimine olumlu katkı sağlar. Bu ilkelerin etkin bir şekilde uygulanması, Türkiye'nin eğitim alanında ilerlemesine ve ulusal hedeflerine ulaşmasına yardımcı olur.

2.2. Türk Eğitim Sisteminin Yapısı

2.2.1. Eğitim Yönetsel Yapılanması

Türkiye'de eğitim, devletin temel işlevlerinden birisi olup devletin denetimi ve gözetimi altında yapılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı merkez örgütü, taşra örgütü ve yurtdışı örgütü biçiminde yapılanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığının teşkilat yapısı; 1926 tarihinde kabul edilen 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanun'dan sonra 2011 yılında yürürlüğe giren 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmiştir. Bu yasaya göre Millî Eğitim Bakanlığı 'merkez

teşkilatı’, ‘taşra teşkilatı’, ve ‘yurtdışı teşkilatı’ olmak üzere üç bölümden oluşur. Bakanlık merkez teşkilatı; Bakanlık Makamı, Müsteşarlık Makamı, Talim ve Terbiye Kurulu, müsteşar yardımcıları ve 21 hizmet biriminden oluşur. Taşra teşkilatı, her ilde ve ilçede bir Millî eğitim müdürlüğü bulunacak şekilde düzenlenmiştir. Bakanlık yurtdışı teşkilatı, 13.12.1983 tarihli ve 189 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurtdışı Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname esaslarına uygun olarak kurulur. Yurtdışı Teşkilatı, Türkiye Cumhuriyeti büyükelçilikleri ve başkonsoloslukları nezdindeki eğitim müşavirlikleri ve eğitim ataşelikleri şeklinde düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 2011).

2.2.2. Okul Öncesi Eğitim

Çocuğu ilköğretime hazırlamak için okul hazırlığı olarak verilen eğitimidir. 36–72 ay grubundaki çocukların eğitimini kapsar, zorunluluk yoktur; ancak okul öncesi eğitim devlet ve ilgili kurumlar tarafından teşvik edilmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi’nin 7. Maddesi “Çocuk eğitimle aynı amaçlara yönelik oyun ve eğlenme konusunda tüm olanaklarla donatılır, toplum ve kamu mekânları çocuğun bu haktan yararlanma olanaklarını arttırmaya çaba gösterir.” ifade etmektedir (Tuğrul, 2005). Türkiye’de okul öncesi eğitimin amacı; Çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal gelişimi oluşturmak. Çocukları ilköğretime hazırlamak, Türkçeyi doğru ve güzel konuşmaları için ortak bir gelişim ortamı sağlamaktır. İhtiyaç duyulduğu takdirde, kamu kurumları, belediyeler, üniversiteler ve diğer kurumlar bünyesinde ilgili mevzuat doğrultusunda okul öncesi kurumları açmaktır. Okul öncesi eğitim kurumlarında Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 25.09.2013 tarih ve 133 sayılı kararına göre okul öncesi eğitim programı uygulanmaktadır.

Türkiye’de okul öncesi eğitim, çocukların 36 aya kadar olan dönemde başlayan ve ilköğretime başlamadan önceki son aşamayı kapsayan bir eğitim seviyesidir. Bu aşamada, çocukların bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel gelişimlerine katkıda bulunmak, temel becerileri kazandırmak ve ilköğretime hazırlamak amaçlanır. Okul öncesi eğitim yapısı düzenlenmiştir:

Tür ve modeller; Türkiye’de kamu ve özel sektör olmak üzere farklı türlerde okul öncesi eğitim kurumları bulunmaktadır (MEB, 2013). Anaokulları, kreşler, gündüz bakım evleri gibi farklı modellerde okul öncesi eğitim sunan kurumlar

mevcuttur. Yaş grupları, okul öncesi eğitim, 3 yaşından itibaren başlar ve ilköğretime başlamadan önceki son yıla kadar devam eder. Genellikle 3-6 yaş aralığı anaokulu veya kreş, 4-6 yaş aralığı uygulama sınıfları ve 5-6 yaş aralığı da ana sınıfı olarak adlandırılır. Program içeriği; okul öncesi eğitim programları, çocukların bilişsel, sosyal-duygusal, motor ve dil gelişimine uygun olarak düzenlenir. Oyun tabanlı öğrenme, keşif, deneyim ve etkileşime dayalı yöntemler kullanılır. Öğrencilerin el becerileri, dil yetenekleri, sayısal kavramlar gibi temel becerileri kazanmaları hedeflenir. Öğretmen nitelikleri; okul öncesi eğitimde görev alan öğretmenlerin, pedagojik formasyona sahip olmaları beklenir. Çocuk gelişimi ve eğitimi alanında eğitim almış uzmanlar, çocukların ihtiyaçlarına uygun şekilde eğitim sağlar.

Müfredat ve ders İçerikleri; Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen müfredat çerçevesinde okul öncesi eğitim programları oluşturulur (MEB, 2013). Programlar, bilişsel, duygusal, sosyal ve dil gelişimi gibi farklı alanları kapsar. Oyun, drama, müzik gibi etkinlikler çocukların katılımını teşvik eder. Değerlendirme ve izleme, okul öncesi eğitimde öğrencilerin gelişimi düzenli olarak izlenir ve değerlendirilir. Performans değerlendirmesi, öğrencinin gelişimine uygun yöntemlerle gerçekleştirilir ve ebeveynlerle paylaşılır. Fiziksel ortam; okul öncesi eğitim kurumları, çocukların güvenli ve uygunsuzluktan arındırılmış bir ortamda eğitim almalarını sağlar. Eğlenceli ve etkileşim odaklı sınıf düzenlemeleri, çocukların öğrenmeyi daha keyifli hale getirir. Oyun temelli eğitim; Oyun, okul öncesi eğitimin temel bir parçasıdır. Çocuklar, oyun yoluyla öğrenirken sosyal yeteneklerini geliştirir, yaratıcılıklarını kullanır ve problemleri çözmeyi öğrenirler. Aile katılımı; okul öncesi eğitimde ailelerin katılımı teşvik edilir. Ebeveynlerin çocuklarının eğitimine aktif şekilde katılmaları, çocukların gelişimine olumlu katkı sağlar.

Türkiye'de okul öncesi eğitim, çocukların temel becerileri kazandığı, duygusal ve sosyal gelişimlerini desteklediği önemli bir aşamadır. Bu dönemdeki etkili eğitim, çocukların ileriki eğitim hayatlarına olumlu bir temel sağlamada önemli bir rol oynar.

2.2.3. İlköğretim

Türkiye'de ilköğretim, 66 ay (5,5 yaş) ile 14 yaş arasındaki çocukları kapsayan zorunlu eğitim aşamasını ifade eder. İlköğretim kurumları; dört yıl zorunlu ilköğretim ile dört yıl zorunlu ve farklı programlar arasında bir seçim sunan ortaokullar ile İmam

Hatip ortaokullarından oluşur. Öğrencilerin ortaokullar ve İmam Hatip ortaokullarında lise eğitimini destekleme yeteneği, Seçmeli dersler onların gelişim ve tercihlerine göre oluşturulur, ayrıca ilkokulu bitiren, ancak herhangi bir sebeple ortaokula devam edememiş vatandaşlar için uzaktan öğretim yöntemi ile ortaokulu tamamlamayı sağlayan Açık Öğretim Ortaokulu bulunmaktadır (Demirel,2000).

İlkokul, dört yıllık bir eğitim süresini kapsayan bu aşama, 66 ay (5,5 yaş) ile 10 yaş arasındaki çocukları kapsar. İlkokul eğitimi, çocukların temel okur-yazarlık becerilerini kazanmasını, matematiksel kavramları öğrenmesini, fen ve sosyal bilimlere giriş yapmasını hedefler. İlkokulun ana dersleri arasında Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi yer alır. Eğitimin ikinci dört yıllık basamağını oluşturan ortaokul, 10 yaşından itibaren 14 yaşına kadar olan çocukları kapsar. Bu aşamada öğrenciler, daha derinlemesine ders içerikleriyle tanışır ve genel kültürlerini geliştirirler. Ortaokulda da Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilgiler gibi dersler devam ederken, İngilizce dersi daha yoğun bir şekilde işlenir. Ayrıca Teknoloji Tasarım, Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi gibi dersler de devam eder (MEB, 2018).

Türkiye'de ilköğretim, 8 yıl süren zorunlu bir eğitim aşamasıdır (Fidan ve Erden,1998). Ancak, öğrenciler ortaokulun ardından lise eğitimine devam etme seçeneğine sahiptirler. Ortaöğretim, genel liseler, meslek liseleri ve imam hatip liseleri gibi farklı türdeki okullarda sunulur. Bununla birlikte Türkiye'deki ilköğretim eğitim programı, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenir ve düzenli olarak güncellenir. Eğitim programı, öğrencilere çeşitli beceriler, bilgiler ve değerler kazandırmayı amaçlar. İlköğretim aşamasında öğrenciler, dönem içi sınavlar ve yılsonu sınavları gibi değerlendirme yöntemleriyle takip edilir. Ortaokul sonunda ise öğrenciler, bir yerleştirme sınavına girmek zorundadır. Bu sınav sonucuna göre öğrenciler, devam edecekleri lise türünü belirlerler.

2.2.4. Ortaöğretim

Eğitim sisteminin önemli bir bileşeni olan ortaöğretim, ilköğretime dayalı dört yıllık zorunlu örgün veya yaygın eğitim veren tüm resmi, mesleki ve teknik eğitim kurumları ile mesleki eğitim merkezlerini kapsamaktadır (MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2020).

Ortaöğretim kurumları; Fen Liseleri, Anadolu Liseleri, Anadolu İmam Hatip Liseleri, Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri, Sosyal Bilimler Liseleri, Güzel Sanatlar Liseleri, Spor Liseleri, Çok Programlı Anadolu Liseleri, Açık Öğretim Liseleri (yüz yüze eğitim veren örgün eğitim kurumlarına kayıt yaptıramayan öğrenciler ile okul çağı dışına çıkmış ve ortaöğretime devam etmek isteyen öğrencilere hizmet veren), Özel Eğitim Merkezleri ve Araştırma Geliştirme Eğitim ve Uygulama Merkezi Liselerinden (ARGEM) oluşmaktadır. Ortaöğretim kurumlarının amaçları yukarıda belirtilen farklı kurum türlerine göre değişmekle birlikte, tüm ortaöğretim kurumları aşağıdaki iki temel amacı gerçekleştirmekle yükümlüdür (MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2020)

1. Tüm öğrencilere ortaöğretim düzeyinde en az ortak bir genel kültür vermek, onları kişisel ve toplumsal sorunları tanıma, çözüm arama ve toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine katkıda bulunma bilinci ve becerisiyle donatmak.

2. Farklı program ve okullarla öğrencileri ilgi, yetenek ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamak.

Özetle, Türk eğitim sisteminde ortaöğretim kurumları, temel eğitimden sonra öğrencilerin genel eğitimlerini sağlamak, ilgi, istek ve yeteneklerini ortaya çıkarmak, bu doğrultuda geliştirmek, ortalama işgücü ihtiyacını karşılayacak bir mesleğe dönmek ve onlar için. İyi yurttaşlar olarak vatan, millete katkı sağlayacak şekilde yükseköğretime hazırlık da sağlayan önemli bir orta düzey eğitim basamağı olarak belirlenmiştir.

2.2.5. Yükseköğretim

Türkiye'deki yükseköğretim sistemi, en az iki yıllık ortaöğretim sonrası eğitim veren tüm kurumları kapsamaktadır. Üniversiteler, yüksek teknoloji enstitüleri ve vakıf meslek yüksekokullarının yanı sıra üniversite dışı diğer yükseköğretim kurumlarından (polis ve askeri yüksekokullar ve akademiler) oluşmaktadır. 6 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı Kanun ile Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kurulmuştur. Bu, akademik, kurumsal ve idari hukukta bir yeniden yapılanma süreciydi. Bu kanun ile Türkiye'deki tüm yükseköğretim kurumları, akademiler ve üniversiteler Yükseköğretim Kurulu

(YÖK) çatısı altında toplanmış, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüş, müzik ve meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır (Korkmaz,2005).

Yükseköğretim Kurulu'nun genel otorite yapısı 21 üyeden oluşmakta ve her üye dört yıllık bir dönem için atanmaktadır. Cumhurbaşkanı tarafından atanan 14 üye, Yürütme Kurulu (Genel Kurul üyeleri arasından seçilen 9 üye) ve Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilen 7 üyeden oluşmaktadır (YÖK, 2005).

Yükseköğretim kurumları ve akademik birimler; fakülteler, enstitüler, 4 yıllık yüksekokullar, konservatuvarlar, meslek yüksekokulları ile araştırma ve uygulama merkezlerinden oluşmaktadır (YÖK, 2005). Üniversite konseyinin yapısı Rektör ve Rektör Yardımcıları, Dekanlar, Enstitü Müdürleri, Yüksekokul Müdürleri, Yüksekokul Müdürleri ve her fakülteden bir öğretim üyesinden oluşmaktadır. Üniversiteler ayrıca şu akademik kariyer basamaklarına sahiptir; öğretim elemanları, öğretim görevlileri, araştırma görevlileri, öğretim üyeleri: Doktor Öğretim Üyesi, Doçent, Profesör(YÖK, 2005).

2.2.6. Özel Eğitim

Özel eğitim, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş bireysel eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi ifade eder.

Bireysel özellikleri, gelişimsel ve eğitsel yeterlilikleri açısından akranlarından önemli ölçüde farklılık gösteren bireyler. Bunlar arasında zihinsel engelliler, görme veya işitme engelliler, ortopedik engelliler, dil ve konuşma engelliler, öğrenme güçlüğü çekenler veya özel yetenekliler gibi yüksek yeterlilik düzeyine sahip bireyler yer almaktadır (Türk,2002). Özel eğitim programları, Millî Eğitim Bakanlığı'nın özel eğitim hizmetleri listesinin 4. Bölümünde açıklanmaktadır (MEB, 2021).

–Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için takip edecekleri eğitim programına dayalı bir eğitim programı (BEP) hazırlanması esastır. Bu programda

a) Eğitim planında yer alan yıllık hedefler ve kısa vadeli hedefler,

b) Verilecek destek eğitim hizmetinin türü ve süresi ile hizmetin nasıl ve kimler tarafından verileceği,

c) Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyalleri,

d) Eğitim ortamına ilişkin düzenlemeler,

e) Davranış sorunlarını önlemeye veya azaltmaya yönelik tedbirler ile olumlu davranış kazandırmaya yönelik uygulanacak yöntem ve teknikler,

f) Öğrencinin kişisel bilgilerine yer verilir.

-Bilim ve Sanat Merkezleri Eğitim Programları

(1) Enformatik bölümüne kayıtlı öğrenciler;

a) İntibak,

b) Eğitimin desteklenmesi,

c) Bireysel yeteneklerin tanınması,

ç) Özel becerilerin geliştirilmesi,

d) Proje üretimi ve yönetimi programları.

(2) Programları tamamlayan öğrencilere her program sonunda Bilim ve Sanat Merkezi Müdürlüğü tarafından "Program Tamamlama Belgesi" (Ek- 10) verilir.

2.2.7. Yetişkin Eğitimi

Türkiye'de yetişkin eğitimi birden fazla düzenlemeyi kapsamaktadır. Bu bağlamda beş temel kanun ve bu kanunlara ilişkin üç hüküm şu şekildedir; (Yayla, 2009) 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu. Yaygın eğitimin genel statüsünü, içeriğini, amaçlarını, diğer yaygın eğitim kurumları ile iş birliği ve koordinasyonunu düzenler.

Yaygın eğitimden (yetişkin eğitimi dâhil) sorumlu birimleri tanımlar. Bu birimler için görev tanımları yapar (Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü). Bu, mesleki eğitimin tüm düzey ve türlerini (örgün, yaygın ve çıraklık) kapsayan temel kanundur. Yetişkin mesleki eğitimi ile ilgili konuları (kalifiye işçi ve ustaların eğitimi,

mesleki eğitimin planlanması, mesleki eğitime katılanların sorumlulukları ve özel mesleki eğitim uygulamaları, mesleki eğitimin finansmanı vb.) 2841 sayılı Kanun. Okuma yazma bilmeyen yetişkin vatandaşların okuryazarlığı ve ilköğretim diploması verilmesi ile ilgili konuları düzenler. 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik İdaresi Kanunu. Kanun 2006 yılında yürürlüğe girmiş ve Türkiye'de eğitim, Ulusal Meslek Standartları ve belirli konuların ele alınması açısından yeni bir boyut kazanmıştır. Bu gelişme, yaygın eğitim çalışmaları (müfredat, yeterlilikler ve mesleki standartlar sunan) için yeni düzenlemeleri teşvik etmektedir.

MEB Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği (2006). Yaygın eğitimin düzenlenmesi için önemli bir kaynaktır. Ağırlıklı olarak halk eğitim merkezleri tarafından düzenlenen programları içermektedir. Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği (2002). Yaygın mesleki eğitim ve çıraklık, mesleki ve teknik eğitim yönetmeliklerini ve bütünlüğünü (müfredat, hedefler, değerlendirme ve akreditasyon, vb.) içerir.

Yaygın eğitime yönelik kurumlar, kamu kuruluşları, belediyeler ve kurumlar. Millî Eğitim Bakanlığı ve belediyeler dışındaki sosyal kurumlar, kuruluşlar, dernekler, ofisler vb. ücretsiz organize eğitim programları ile ilgili konuları içerir. Bu programlar Millî Eğitim Bakanlığı'nın denetimi altındadır (Türk,2002:109)

2.2.8. Millî Eğitimin Finansmanı

Türkiye'de eğitimin temel mali kaynakları, merkezi yönetim bütçesinden ayrılan pay, il özel idareleri bütçelerinden ayrılan kaynaklar, dış krediler, yabancı ülke ve kuruluşlardan sağlanan burs ve bağışlar, protokoller, kişi ve kuruluşlarca eğitime yapılan bağışlar ve okul aile birliklerinden elde edilen gelirlere oluşmaktadır.

Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki kamu eğitim kurumları büyük ölçüde devlet tarafından finanse edilmektedir. Bu kademelerdeki devlet okullarında öğretmenlerin maaş ve ücretleri, öğretmen dışı personelin ücretleri, taşınır ve taşınmaz mallar için yapılan tüm harcamalar, öğretim ekipmanları ve diğer işletme giderleri merkezi bütçeden sağlanan kaynaklarla karşılanmaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ücretsiz olmakla birlikte, ailelerin ekonomik durumlarına yük getirmeyecek şekilde beslenme, temizlik ve eğitim

materyalleri için belirli ücretler alınabilmektedir. İlk ve ortaöğretim kurumlarında, işletme giderleri ve eğitimi destekleyen diğer faaliyetler için fonlar her okuldaki Okul Aile Birlikleri aracılığıyla sağlanmaktadır. Okul Aile Birlikleri gelirlerini ailelerin katkılarından, çeşitli etkinliklerden ve Okul Aile Birliklerine yapılan bağışlardan elde etmektedir.

2.2.9. Yükseköğretim Finansmanı

Yükseköğretim hizmetleri, kamu finansmanı, öğrenci katkı payları ve öğrenim ücretleri veya özel kişi ve kuruluşların katkıları yoluyla finanse edilmektedir. Devlet üniversiteleri, kamu finansmanı ağırlıklı olmak üzere karma finansman (kamu finansmanı ve öğrenci katkıları) kullanmaktadır. Özel üniversiteler öğrenim ücretleri ve kurucu vakıf ya da üniversitenin katkılarıyla finanse edilmektedir.

Bir diğer mali kaynak ise üniversitelerin kendi döner sermayelerinden elde ettikleri gelirlerdir. Üniversitelerin bina, demirbaş ve yatırım harcamalarının yanı sıra, eğitim ve öğretimle doğrudan ilgili öğrenci maliyetleri, devlet tarafından üniversite bütçelerine tahsis edilen ödeneklerden karşılanmaktadır (Balcı, 2007)

2.2.10. Eğitim Denetimi

Türkiye'de eğitimin teftişi Eğitim ve öğretim sisteminin yerel ve kurumsal düzeyde teftişi 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'na verilmiştir. Teftiş Kurulu Başkanlığı, Başkan, Bakanlık Maarif Müfettişleri ve Başkanlığa bağlı birim ve çalışma merkezlerinde görevli Bakanlık Maarif Müfettiş Yardımcılarından oluşmaktadır. Teftiş Kurulu Başkanlığının başlıca görevleri şunlardır: Bakanlığın görev alanına giren konularda Bakanlık personeline, Bakanlık okul ve kurumlarına, özel öğretim kurumlarına, gerçek ve tüzel kişilere rehberlik etmek; Bakanlığın görev alanına giren konularda faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile gönüllü kuruluşlara rehberlik edecek ve yol gösterecek plan ve programlar oluşturmak. Bakanlık teşkilatı ile Bakanlığın denetimi altındaki her türlü kuruluşun faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak Bakanlığın görev ve yetkileri çerçevesinde, usulsüzlükleri önleyici, eğitici ve rehberlik yaklaşımını ön plana çıkaran bir anlayışla denetim, inceleme ve soruşturma yapmak.

Yerel düzeyde Valiler, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümleri doğrultusunda İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün iş ve işlemlerini denetlemek ve teftiş etmekle yetkilidir. Bu denetimi halen İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde görev yapmakta olan Maarif Müfettişleri aracılığıyla gerçekleştirmektedirler (MEB, 2017).

2.2.11. Öğretmen Yetiştirme

Türkiye'de okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde hizmet öncesi öğretmen eğitimi üniversiteler tarafından yürütülmektedir. Şu anda öğretmen eğitiminin ana kaynağı Eğitim/Eğitim Bilimleri Fakülteleridir. Tüm öğretmen yetiştirme eğitimi 4 yıldır; ayrıca Eğitim Fakültesi dışındaki bölümlerden mezun olanlar için öğretmen yetiştirme programı almak üzere Formasyon Eğitimi uygulanmaktadır.

Devlet Üniversitesi ve Vakıf Üniversitesi'ne bağlı Eğitim/Fen-Edebiyat Fakülteleri büyük ölçüde aynı yapı ve prosedürlere sahip olmakla birlikte, fakültelerin yüzde 25'i kendi programlarını belirleme hakkına sahiptir. Yapı ve programlar açısından öğretmen eğitiminin ana yönlendiricisi Yükseköğretim Kurulu'dur (YÖK). Bu süreçte Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ve eğitim/eğitim bilimleri fakülteleri iş birliği içinde çalışmaktadır (MEB, 2002).

3.1. Irak Cumhuriyeti'nin Coğrafi, Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Durumu

Irak, resmi adıyla Irak Cumhuriyeti, Orta Doğu'da yer alan bir Arap ülkesi ve federal parlamenter bir cumhuriyettir. Ülkenin başkenti, tarihi ve kültürel öneme sahip Bağdat şehridir. Irak, Batı Asya coğrafyasında konumlanmış olup, Arap dünyasının önemli bir parçasını teşkil ederek Basra Körfezi'ne kıyısı bulunmaktadır. Ülke, Kuveyt ve Suudi Arabistan Krallığı ile güneyde, Türkiye ile kuzeyde, Suriye ve Ürdün ile batıda, İran ile ise doğuda sınır komşusudur. Irak, Arap Devletleri Birliği Teşkilatı'nın kurucu üyelerinden biri olarak yer almış, aynı zamanda İslam Konferansı ve Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) üyeleri arasında yer almıştır. Ülkenin petrol rezervleri açısından dünyanın en büyük beşinci ülkesi olduğunu belirtmek önemlidir (Al-Haims, 2010).

Irak Cumhuriyeti'nin 2021 yılı nüfusu, OPEC verilerine göre 41 milyon 190 bin kişiden oluşmaktadır (OPEC, 2021). Ülkenin resmi dini İslam'dır ve 2003 yılından önce Arapça tek resmi dil olarak kullanılıyordu. Ancak Haziran 2004'te kabul edilen yeni Irak Anayasası, Arapça ve Kürtçe'yi resmi diller olarak tanımlamış, aynı zamanda konumsal bağlama bağlı olarak Türkmen ve Süryanice dillerini bölgesel diller olarak kabul etmiştir. Irak'ta resmi para birimi Dinar'dır ve ülkenin ekonomisi büyük ölçüde petrol sektörüne dayalıdır, toplam gelirin %95'ini bu sektörden elde etmektedir. Irak'ın ekonomik yapısı, petrolün yanı sıra tarım ve diğer sektörlerin gelişimi üzerine odaklanma çabalarını yansıtmaktadır (OPEC, 2021).

3.2. Irak Eğitim Sistemi

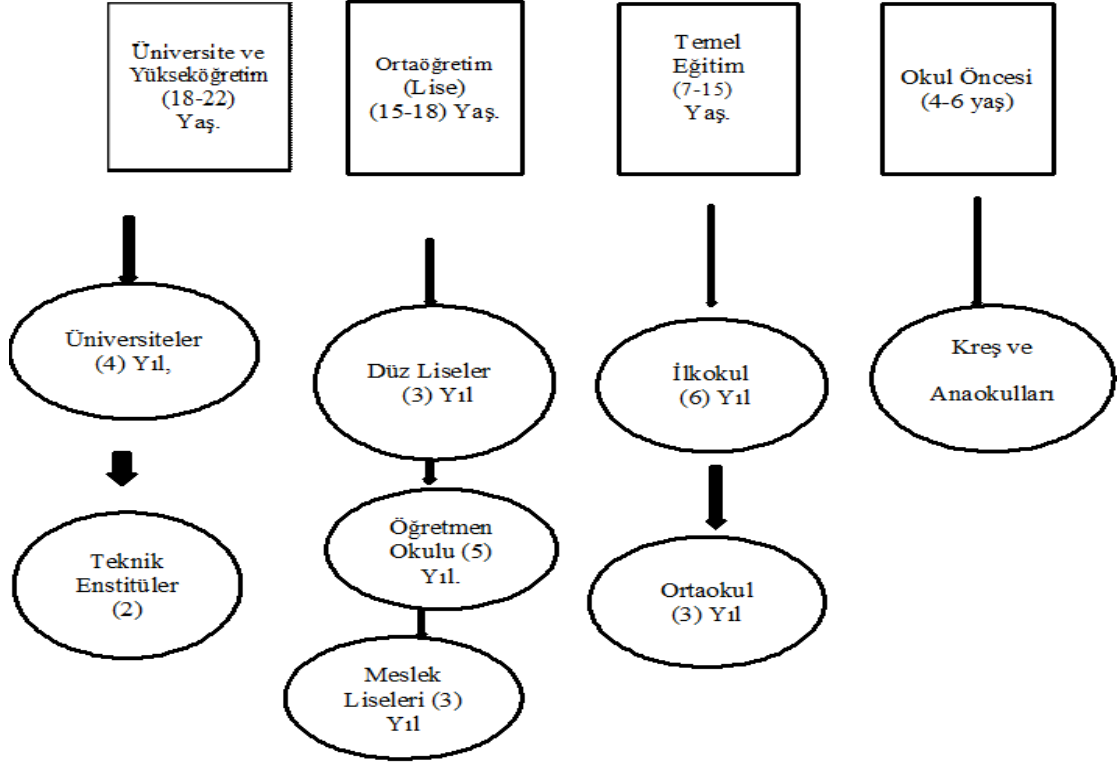
Federal Eğitim Bakanlığı ve Bağdat'taki Yüksek Eğitim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı, Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi hariç tüm Irak vilayetlerinde eğitimin denetlenmesinden sorumludur. İki bakanlığın görevleri arasında finans, politika, planlama, kalite güvencesi, personel atamaları, kabul koşullarının belirlenmesi, ulusal sınavların yönetilmesi ve müfredat ve eğitim materyallerinin geliştirilmesi yer almaktadır (Irak Eğitim Bakanlığı,2012).

Ayrı İdari Gözetim Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi, Süleymaniye, Erbil (Kürtçe Hawler) ve Dohuk valiliklerini kapsamaktadır. Özerk Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi Yönetimi'nin idari merkezi Erbil'deki eğitim, Kürt Eğitim Bakanlığı tarafından yönetilmektedir (Shanks,2019), Eğitim aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır. Okul öncesi 4 ila 6 yaş arası, İlkokul 7 ila 12 yaş arası, Ortaokul 13 ila 15 yaş arası, Lise 16 ila 18 yaş arası, Yükseköğretim 19 ila 22 yaş arasıdır.

İlkokul eğitimin ilk aşamasıdır ve altı yıl sürer. Ortaöğretim altı yıl sürer ve (3) üç yıllık orta kademe ve (3) üç yıllık hazırlık kademesi olmak üzere iki kademedен oluşur. Genel ve mesleki temel eğitimin süresi ilköğretim (6) altı yıl ve ortaöğretim (3) üç yıl olmak üzere dokuz yıldır (Irak Eğitim Bakanlığı, 2012).

Irak'ta eğitim her seviyede ücretsizdir. Eğitim Bakanlığı ilk ve orta öğretimdeki tüm eğitim materyallerini sağlar, öğretmen eğitimini denetler ve eğitimin her aşaması için müfredat geliştirir. Öğrencilerin dokuzuncu sınıfa kadar okulda kalmalarının zorunlu olduğu Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi hariç, eğitim 12 yaşına kadar

zorunludur (Irak Eğitim Bakanlığı, 1990, s. 22). Eğitim kademeleri arasındaki geçiş ve eğitim süresi Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1: Irak Eğitim Sisteminin Yönetsel Yapılanması (Irak Eğitim Bakanlığı, 1990).

Irak'taki genel eğitim türleri, özel eğitim ve paralel eğitim (okul dışı eğitim)dir. 2011 tarihli (22) sayılı Eğitim Bakanlığı Kanunu Dördüncü Bölüm 9. Maddesine göre, Bakanlığa bağlı tüm anaokulları, okullar, enstitöüler ve merkezlerde eğitim ücretsizdir.

3.3. Irak Eğitim Sisteminin Uzak Amaçları

Irak eğitim sistemi için birden fazla eğitim hedefi vardır: insani, dini, vatandaşlık, ulusal, Demokratik, sosyal, bilimsel ve mesleki amaçlardır (Irak Eğitim Bakanlığı, 2005, s.12):

1. Allah'a; dini, ahlaki ve Millî inanan bilinçli bir nesil yetiştirilirse, ülkesini sever, birliğine, toprağına, insanlarına, demokratik değörlere, düşünce ve ifade özgürlüğüne bağlı kalır. Eğitime toplumun ilerlemesi için temel bir faktör olarak inanmak, mirası, ulusal ve dini çeşitlilik kültürüyle gurur duyan ve küresel değörlere kültörlere açık.

2. Anayasa hükümlerine uygun olarak her türlü hoşgörüsüzlüğü ve ayrımcılığı reddeden bir nesil yetiştirmek.
3. Öğrenciyi bilime, bilgiye ve çağdaş düşünce biçimlerine bağlı kalmaya yönlendirmek.
4. Öğrencinin kişiliğini; fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal olarak bütünleşmesini sağlamak için yaratıcı yeteneklerini geliştirmek.
5. Eğitimin yaşamda ve üretken çalışmadaki rolünü güçlendirmek, bağımsızlığını korumak ve herkesin kullanımına sunmak. En iyi insan kaynağına yatırım yapmak ve kapsamlı gelişmeyi sağlamak için kalitesini artırmak.
6. Mesleki gelişimi desteklemeyi amaçlar. Eğitimi iş, bilgi ve diğerleri temelinde köklendirmek, çalışma alanlarındaki içeriğini fikir, geliştirme ve uygulama açısından zenginleştirmek. Meslek eğitimin esasi bir temele dayandırılması gerekmektedir. Büyükleri eğitime teşvik etmek ve ilerlemeye, yeniliklere kapıları açık tutmak. Eğitim kurumları ile diğer iş kurumları arasında bağları güçlendirmek. Üretim konularında gelecek için planlar hazırlamak ve ona göre hareket etmeye çalışmak. Ders programlarını, eğitim araç gereçlerini geliştirmek ve takip etmeye çalışmaktır (İlkokul Sistemleri Kanunu,1978, s. 2-12.).

3.4. Irak Eğitim Bakanlığı Teşkilat Yapısı

Irak eğitim sistemi bilimsel, planlı, karma eğitim ve okullar ile aileler arasında iş birliğine dayanmaktadır. Yaklaşık 6 farklı ilke ile her yerde bulunan eğitim ilkeleri ve yönetim sistemleri şekillendirici konumdadır (Kerküklü, 2000, 46). Eğitim Bakanlığı, eğitimin yönetiminden sorumlu bakanlıktır. Eğitim Bakanı ya da yetkili bir kişi tarafından temsil edilir. Bakanlık yukarıda belirtilen eğitim hedeflerine ulaşmayı amaçlar (Irak Eğitim Sisteminin Amaçları, 2011 s. 36-37). Bakanlık hedeflerine aşağıdaki yollarla ulaşmaya çalışır (2011 tarihli ve (22) sayılı Eğitim Bakanlığı Kanunu): (a) Görevi, Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi bölgeleri ve bölgedeki örgütlenmemiş vilayetlerle istişare ederek faaliyetleri için eğitim politikası geliştirmektir. (b) Yerleşik eğitim felsefesi çerçevesinde entegre eğitim planları hazırlamak ve onaylandıktan sonra bunların uygulanmasını izlemek. (c) Yüksek Öğretim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı ile koordinasyon içinde öğretmen yetiştirme

ve eğitim programı geliştirmek, bu programları geliştirmek. (d) Farklı düzeylerde, türlerde, yönetimlerde okullar açmak, özel ve yabancı eğitimle ilgilenmek. (e) Öğretmenleri, eğitim müfettişlerini ve eğitim sürecini yönetmek ve denetlemekten sorumlu olanları hazırlamak, hizmetleri sırasında eğitmek, mesleki ve bilimsel yeteneklerini geliştirmek. (f) Eğitimin tüm aşamaları ve türleri için müfredat hazırlamak ve geliştirmek, araçlarını, ders kitaplarını hazırlamak ve bunları bilimsel araştırmalar, çalışmalar ve modern eğitim eğilimleri temelinde geliştirmek. (g) İyi değerlerin yetiştirilmesi için dini ve ahlaki eğitime önem vermek. (h) Değerlendirme, sınav, eğitim, psikolojik ve mesleki rehberlik sistem ve yöntemlerinin geliştirilmesi. (i) Yetişkin eğitim kurumu merkezlerinin kurulması ve ihtiyaçlarının karşılanması. (j) Fiziksel ve teknik eğitime, öğrenciler için sağlık eğitimine, çevre eğitimine, sağlık bakımına ve okul beslenmesine önem vermek. (k) Okul ve yerel çevresi arasındaki etkileşimi, velinin rolünü, belediye meclisleri ile koordineli olarak öğretmen konseylerini geliştirmek. (l) Araştırma ve incelemeler hazırlamak, eğitsel bilimsel deneyler yapmak ve bunların sonuçlarını eğitim sisteminin geliştirilmesinde kullanmak. (m) Eğitim sürecini iyileştirmek için eğitim ve kültür kurumları, meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşları ile koordinasyon ve iş birliği yapmak. (n) Arap, İşlam ve yabancı ülkelerle eğitim, kültür ve bilim işleriyle ilgili Arap, İşlam, bölgesel ve uluslararası kuruluşlarla eğitim ve kültür ilişkilerini güçlendirmek. (o) İlgili makamlarla birlikte okul binalarını temin etmek, inşa etmek ve bakımını yapmak.

Eğitim Bakanlığı'nın örgütsel yapısı 2011 tarihli ve (22) sayılı Eğitim Bakanlığı Kanunu'nun beşinci maddesinde tanımlanmıştır. Bakanlığın merkezi yapısı aşağıdaki birimlerden oluşmaktadır: Genel Müfettişlik Ofisi, Eğitim Planlaması Genel Müdürlüğü, İdari İşler Genel Müdürlüğü, Mali İşler Genel Müdürlüğü, Müfredat Genel Müdürlüğü, Genel, Özel ve Yabancı Eğitim Genel Müdürlüğü, Mesleki Eğitim Genel Müdürlüğü, Beden Eğitimi ve Okul Etkinlikleri Genel Müdürlüğü, Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü, Eğitim Denetimi Genel Müdürlüğü, Kürtçe Araştırmaları Genel Müdürlüğü, Türkmen Araştırmaları Genel Müdürlüğü, Süryani Araştırmaları Genel Müdürlüğü, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Geliştirme Genel Müdürlüğü, Ölçme Değerlendirme ve Sınavlar Genel Müdürlüğü, Hukuk İşleri Dairesi Başkanlığı, Sözleşmeler Dairesi Başkanlığı, Araştırma ve Etütler Merkezi, Eğitim Televizyonu Müdürlüğü, Kalite Güvence Dairesi Başkanlığı, Kontrol ve İç Denetim Dairesi

Başkanlığı, Bakanlık ve Bakanlığa bağlı kuruluşlar, Valilikler Eğitim Genel Müdürlükleri, Eğitim Materyalleri Üretim Genel Şirketi, Açık Öğretim Fakültesi.

3.5. Irak Yasalarında Eğitim

Mevcut 1964 Geçici Anayasası, Irak'ta eğitim hakkını garanti altına alan ilk Irak anayasasıdır ve eğitimin, tüm Iraklılar için çeşitli okullar, üniversiteler ve enstitüler kurarak ve bunları genişleterek devlet tarafından garanti altına alınan bir hak olduğunu belirtmektedir. Kültür ve eğitim kurumları, devlet okulları, üniversiteler ve enstitülerdeki çeşitli aşamaları ücretsizdir (1964 Irak Geçici Anayasası Madde 33 ve 34).

Devlet okulları, üniversiteler ve enstitülerdeki çeşitli aşamaları ücretsizdir (1964 yılında çıkarılan Irak Cumhuriyeti Geçici Anayasası). 21 Eylül 1968 Anayasası da benzer bir metinle gelmiş ve eğitimin tüm Iraklılar için bir hak olduğunu, eğitimin ücretsiz olduğu okullar, enstitüler, üniversiteler, kültür ve eğitim kurumlarının kurulması yoluyla devlet tarafından garanti altına alındığını belirtmiştir. Devlet özellikle gençlerin hem fiziksel hem de zihinsel bakımıyla ilgilenir (Irak Cumhuriyeti Anayasası, 21 Eylül 1968 tarihinde yayınlanmıştır). 1970 Anayasası daha ayrıntılıdır ve eğitim hakkını iki maddede ele almıştır.

Madde 1, Devletin okuma yazma bilmeyenlerle mücadele etmeye kararlı olduğunu ve tüm vatandaşlara çeşitli ilk, orta ve üniversite seviyelerinde ücretsiz eğitim hakkını garanti ettiğini, özellikle de gece eğitimini (nüfus kitlelerinin bilim ve çalışmayı birleştirmesini sağlayan) teşvik ettiğini belirtmektedir.

Devlet bilimsel araştırma özgürlüğünü garanti eder. Tüm entelektüel, bilimsel ve sanatsal faaliyetlerde ve popüler parlaklığın çeşitli tezahürlerinde mükemmelliği, yaratıcılığı teşvik eder ve ödüllendirir. Bu metin, ücretsiz ve zorunlu eğitim ile cehaletle mücadele gibi geleneksel terimleri tekrarlamaktan kaçınmaz. Buradaki yeni terim, yasa koyucunun bilim ve çalışmayı birleştirmek olarak yorumladığı gece eğitimidir. Belki de yasa koyucu bu tür eğitimin öneminin ve toplumun buna olan ihtiyacının ya da arzu edilen felsefi inançlarla bağlantısının farkındaydı, ancak ikinci gözlem anayasanın eğitim konusunu açıkça ele alan diğer maddesinde ortaya çıkmaktadır. Bu madde liberal, ilerici, anayasası ve ahlakı güçlü, halkıyla, ülkesiyle ve

mirasıyla gurur duyan, ruhuna duyarlı, kapitalist felsefeye karşı savaşıyan ulusal bir nesil yaratmaktadır.

1990 anayasa taslağı (16.7.1970 tarihinde yayınlanan Irak Cumhuriyeti Anayasası) bağımsızlık, gericilik, Siyonizm ve sömürgeciliğe karşı Arap birliğini, özgürlüğünü ve sosyalizmini sağlamak için kısa bir bildiri ile ortaya çıkmıştır. Madde 65, devletin vatandaşlar için eğitim hakkını garanti ettiğini teyit ederken, Madde 66, devletin bilimsel araştırma özgürlüğünü garanti ettiğini ve desteklediğini ve ilerlemesi ve gelişmesi için zemin sağladığını belirtmektedir.

Ana fikri bilimsel ve kültürel alanlarda mükemmelliği, yaratıcılığı ve yeniliği teşvik etmek olan bu kanun aynı zamanda fikri mülkiyetin devlet tarafından korunmasını ve hükümlerini düzenleyen önemli bir kanundur (Temmuz 1990 tarihli Anayasa Taslağı). 2003 tarihli Geçici Irak Devleti Kanunu'na göre ise eğitim hakkı güvenlik, sağlık ve sosyal güvenliğin sağlanması ile bağlantılıdır. Devlet, bölgeler ve valilikler, belediyeler ve yerel yönetimler dâhil olmak üzere hükümet birimleri, kaynakları dâhilinde diğer hayati ihtiyaçları da göz önünde bulundurarak nüfusun refahı ve istihdam olanaklarının sağlanması için çaba göstermelidir (2003 Geçici Irak Devleti İdari Kanunu). 2005 Anayasası'nın 34. Maddesi eğitime hakkına dört paragraf ayırmıştır. Bu madde eğitimi toplumun ilerlemesi için temel bir faktör ve devlet tarafından garanti edilen bir hak olarak tanımlamaktadır. Eğitimin ilköğretim düzeyinde zorunlu olduğunu belirtir ve özgür devleti her düzeyde okuma yazma bilmeyenlerle mücadele etmekle yükümlü kılar. Üçüncü paragraf, Devlete araştırmayı teşvik etme çağrısında bulunarak yeni bir şekil almaktadır. Dördüncü paragraf, kanunla düzenlenmesi koşuluyla özel ve özel eğitime izin vermektedir (Irak Cumhuriyeti Anayasası 28.12.2005).

3.5.1. Okul Öncesi Eğitim

Anaokulu, dört ila altı yaş arasındaki çocukların, içinde yaşadıkları toplumun ihtiyaç ve özelliklerine göre, kişiliklerinin duygusal ve ahlaki yönleri de dâhil olmak üzere, fiziksel ve zihinsel olarak sağlıklı bir şekilde büyümelerini ve kişiliklerini geliştirmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Yetiştirilmeleri ve ilköğretime kayıtları ve takipleri için geçerli bir temel oluşturmak, kendilerini ve anaokulu öğrencilerini daha sonra eğitmek, bu amaca ulaşmak için çalışır (Anaokulu Sistemi No. (11), 1978):

- Yeterli insani bakım sağlamak, bunu çocukların kalplerinde güven ve güvence uyandıracak şekilde sağlam ebeveyn bakımının bir uzantısı ve tamamlayıcısı haline getirmek.
- Eğitimsel ve sosyal koşulları düzenlemek, çocukların sağlıklı öz etkinliklerle uygun faaliyetlerde bulunmaları ve kibar ve neşeli oyunlardan zevk almaları için fırsatlar sağlamak.
- Büyümelerini gözlemlemek, kişiliklerini geliştirmek ve onları anlamak. İyi ahlak ve yüksek insani değerlerle iyi yetişmeleri için temel sağlamak ve yeteneklerini ve becerilerini geliştirmek.

Eğitim Bakanlığı, anaokulları için eğitim politikasının tanımlanması, planlanması ve teknik olarak denetlenmesinden sorumludur. Yerel yönetimler ve kanunla bu görevi üstlenen diğer organlar anaokullarının kurulması ve işletilmesi için çalışırlar (Anaokulu Sistemi No. (11), 1978). Bakanlığa bağlı anaokullarında eğitim ücretsizdir (2011 tarihli ve (22) sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Kanunu).

3.5.2. İlköğretim

Irak'ta ilköğretim döngüsü birinci sınıftan altıncı sınıfa kadar uzanmaktadır. Öğrenciler 4 ve 5 yaşlarında iki yıllık zorunlu olmayan anaokulundan sonra altı yaşında birinci sınıfa kaydolurlar. İlkokuldan mezun olmak için altıncı sınıfın sonunda Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan ulusal bir sınavı geçmek gerekmektedir. Öğrencilere Temel Sertifika (İlköğretim Sertifikası) verilir (Kerküklü, 2000).

1976 tarihli ve (118) sayılı Zorunlu Eğitim Kanunu. Bu yasaya göre; (a) İlkokul kademesinde eğitim, öğretim yılı başında veya o yılın 12/31 tarihinde altı yaşını doldurmuş olan bütün çocuklar için parasız ve zorunludur. (b) Devlet gerekli tüm kolaylıkları sağlamakla yükümlüdür. (c) Çocuğun velisi, çocuk okul yaşına ulaştığında onu ilkokullara kaydettirmek ve çocuk ilköğretim aşamasını tamamlayıncaya veya on beş yaşına ulaşıncaya kadar devam ettirmekle yükümlüdür (Madde 1).

Millî Eğitim Bakanlığı, ilköğretim politikasından ve yükümlülüğünü yerine getirmek için planlar yapmaktan, teknik yönlerini geliştirmekten ve belirlenen eğitim politikası ışığında ve ulusal kalkınma planlarıyla entegre bir şekilde ülke çapında saha

çalışmalarının ilerlemesini denetlemekten sorumludur. Devlet daireleri ve kurumları, kamu sektörü, gençlik ve sendikal örgütler, Millî Eğitim Bakanlığı'nın talimatları doğrultusunda zorunlu eğitimin gerçekleştirilmesi ve gerekli kurum ve kuruluşların oluşturulması için iş birliği yaparlar (Madde 2). Yerel yönetim, zorunlu ilköğretim planının yıllık dilimlere göre uygulanması için gerekli maddi ve insan kaynaklarını sağlamayı taahhüt eder. Bu olanaklar uygulama tarihlerinden önce hazırlanır (Madde 3).

Zorunlu Zorunlu ilköğretim programı, idari masrafların ne kadarının yerel yönetimlere, teknik masrafların ne kadarının Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine tahsis edilmesi suretiyle genel bütçe tarafından finanse edilmektedir. Özellikle okul binaları, tonlama projeleri ve niteliksel yenileme harcamalarını karşılamak üzere ulusal kalkınma planı (Madde 4).

Bakanlık, okul binalarının model, özellik ve eğitim, sağlık, çevre koşullarına göre uygun dağılımını dikkate alır. Zorunlu eğitim planından kaynaklanan okul binaları için yerel yönetim ve diğer kuruluşlarla iş birliği içinde bir plan geliştirir. Bu planın hedeflerine ulaşmak için nüfus merkezleri arasında yer almak, programlarını verimli ve hızlı bir şekilde uygulamak için araçlar hazırlar (Madde 5).

Bakanlık, eğitimin etkinliğini artırmayı ve öğrenenlerin ihtiyaçlarına, toplumun özelliklerine ve taleplerine uyarlamayı amaçlar. Alan sorunlarını teşhis etmek ve çözmek için zorunlu eğitimle ilgili araştırma ve çalışmalar geliştirir. Kapsamlı gelişim ve eğitimdeki psikolojik araştırma merkezlerinin ve Irak üniversitelerinin yardımı için mevcut kaynakların uygunluğu aranır (Madde 6).

Eğitim Müdürlüğü, yetkili makamlarla iş birliği içinde, ilkokullardaki eğitim kurumlarının ve kamu ve meslek kuruluşlarının katkılarıyla. Zorunluluğun uygulanmasından önceki akademik yıl boyunca, zorunlu yaştaki çocukları sayar, onları ait oldukları nüfus gruplarına göre sınıflandırır ve onlara yakın okullar arasında dağıtır. Zorunluluğa tabi çocukların isimleri kendilerine yakın okullarda ilan edilir. Veliler, ders yılı ve yaz tatili başlamadan önce bu okulları denetlemek ve kayıtlarını yaptırmakla yükümlüdürler. Nüfus sayımı, zorunlu kayda tabi çocukların yaş gruplarının ve isim sırasının belirlenmesinde esas alınır. Yerel yönetim, Merkezi İstatistik Bürosu ve Nüfus Genel Müdürlüğü ile iş birliği içinde, bu çocuklar için bir nüfus araştırması yapabilir ve isimlerini genel nüfus sayımı tarihleri arasındaki uygun

bir dönemle sınırlandırabilir. Okul idaresi, tüm kayıt şartlarını hazırlamayı ve bunları öğrencilere ücretsiz olarak sağlamayı taahhüt eder. Bu Kanunun hükümlerine tabi olarak ve amaçlarına uygun olarak, öğrenci damga vergisinden muaftır (Madde 7).

İlkokul müdürlükleri, kayıt yaptırmama durumlarını kendilerine duyurulan listelere ve bu listelerde yapılan değişikliklere göre ek veya silme olarak sıralar. Bu işlem velilere çocukları bilgilendirmeye, kayıt yaptırmaya teşvik etmeye ve devamlarını düzenli tutmalarına ve engellemelerine yönelik tedbirleri alır. Okulu bırakmaktan ve çalışma saatlerini izlemekten sorumlu mercilere ve Millî Eğitim Müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdürler (Madde 8). Bakanlık, engellilere yönelik özel eğitimin, ilköğretim düzeyinde özel okullarda yaygınlaştırılması, eğitimin onların koşullarına ve ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi için çalışır. Bu sınıfların veya okulların kuruluş ve yönetimini yerel yönetimler üstlenir (Madde 9).

Zorunluluk, 1978-1979 eğitim-öğretim yılının başında yurdun her yerinde ilköğretim kademesinde uygulanır. Bunu Millî Eğitim Bakanının Resmî Gazete 'de yayımlanması ve Bakanlığının ana medyasında bu tarihten en az altı ay önce, Kanunda belirtilen görevleri yapmakla yükümlüdür. Eğitim Bakanlığı, Bilgi Bakanlığı ve ilgili popüler ve profesyonel kuruluşlarla iş birliği içinde, zorunlu ilköğretimin uygulanmasına ilişkin bir açıklamanın yayınlanmasından sonra, bir bilinçlendirme kampanyası düzenler (Madde 10).

Eğitim Bakanı, seçim amaçlarını dikkate alarak, bazı valiliklerde birlikte veya sırasıyla belirlenen alanlarda ilköğretim kademesinde zorunluluğun uygulanmasını Resmî Gazete ve ana basında yayımladığı bir bildiriyle ilan edebilir. Kriterleri ve organizasyonu uygulamak ve sorunlarla daha erken bir tarihte yüzleşmek ve üstesinden gelmek amacıyla yükümlülüğü tüm ülkede uygulamaktır. Bildiri, başvuru tarihinden üç ay önce yayımlanır (Madde 11).

1978 İlkokul Sistemi. Bu kanunun maddeleri aşağıdaki gibidir: Millî Eğitim Bakanlığı, ilköğretimin eğitim politikasını belirlemek ve zorunlu hale getirilmesi için planlar yapmak, ilköğretim programlarını, ders kitaplarını ve yardımcı kitapları belirlemek ve onaylamaktan sorumludur. Bu programlar konuları, hedefleri, içeriği ve öğrenme kotalarını belirler ve okullar tüm bunları dikkate almalı ve verilen talimatlara uymalıdır. Eğitim Bakanlığı, ulusal kalkınma planı çerçevesinde ilköğretimin

geliştirilmesi ve iyileştirilmesinin teknik yönleriyle ve valilikler arasında ve aynı valilik içinde personel organizasyonu ile ilgilidir. İlköğretim okullarının idari ve mali işleri, bu sistem ve diğer ilgili kanun ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak yerel yönetim tarafından yürütülür (Madde 1).

İlköğretim, bu sistemin hükümlerine uygun olarak, altı yaşından itibaren tüm Iraklı çocukların fiziksel, zihinsel, ahlaki ve manevi kişiliklerini geliştirmelerini ve beden, zihin ve ahlak bakımından sağlıklı vatandaşlar olmalarını sağlar. Baas Partisi'nin ulusal ve sosyalist ilkelerine uygun olarak toplumlarının iyiliği için çalışan ve onda gelişme ve ilerleme sağlayan Arap Sosyalist Partisi ve bunu başarmak için aşağıdakiler dikkate alınmalıdır: Birincisi, Allah'a olan inançlarını, ulusal ve insani görevlerinin bilincini ve vatanlarına ve milletlerine olan bağlılıklarını güçlendirmek. İkincisi, bilginin temel araçlarını, Arap-İslam kültürünün temellerini, iyi vatandaşlığı, bilim sevgisini ve eğitimlerine devam etme arzusunu kazanmaları. Üçüncüsü, onlara çalışmayı sevmeyi, onu yapmayı ve yapmaya devam etmeyi ve onda sağlam prosedürleri takip etmeyi öğretmek ve onlara araçlarını, özellikle tarım ve sanayi araçlarını tanıtmak ve basit olanları kullanmayı öğretmek (Madde 2).

Ulusal birliği pekiştirme ve iş birliğine dayalı bir toplum oluşturma çabalarını gerçekleştirmek için ilkokul, çevresindeki tüm çocuklara açıktır ve onları ayırım yapmadan, her yetenek ve hazırlıktan, farklı sosyal ve ekonomik koşullardan kabul eder. Ve vatandaşlar arasında dayanışma hâkimdir (Madde 3). İlkokullar tam zamanlı gündüz kurslarıdır. Sınıfların aşırı kalabalık olması ve binanın tüm çocukları barındıracak durumda olmaması halinde, yerel koşullar göz önünde bulundurularak, gerektiğinde ve geçici olarak buna bir istisna getirilebilir. Gerektiğinde tek zamanlı akşam ilkokulları açılabilir (Madde 4).

İhtiyaç duyulması halinde ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın talimatı doğrultusunda, gerekçeleri Millî Eğitim Bakanlığı'na bildirilmek kaydıyla, bazı okullarda ikili öğretim yapılmasına İlçe Eğitim Kurulu'nca karar verilebilir (Madde 5). İlköğretim okullarında eğitim ücretsizdir. Millî Eğitim Bakanlığı öğrencilere ücretsiz ders kitapları ve öğretim materyalleri sağlar. Yerel yönetimler, ihtiyacı olanlara ücretsiz giyecek ve yiyecek sağlamak için önlemler alabilir (Madde 6).

İlk olarak, ilkokullar üç türdür: erkek okulları, kız okulları ve karma okullar. İkinci olarak, toplumsal koşulların elverdiği her yerde her iki cinsiyetten çocukları barındıracak karma okullar açılmalıdır ve kız ve erkek okulları karma okullara dönüştürülebilir (Madde 7). Çok zorunlu haller dışında ve valilik Millî eğitim müdürünün onayı ile bir sınıftaki öğrenci sayısı yirmiden az, kırktan fazla olamaz. Bir sınıftaki öğrenci sayısının yirmiden az olması halinde, birleştirilmiş iki sınıftaki öğrenci sayısının (35) öğrenciyi geçmemesi kaydıyla, bu sınıfın kendisine yakın bir sınıfla birleştirilmesine izin verilir (Madde 8). Eğitim Bakanlığı, eğitim deneyleri yapmak üzere çok sayıda okul seçebilir. Bu okullarda kullanılan öğretim programlarında değişiklik yapılmasına, öğretim ve sınavlarda eğitim kitaplarının ve özel yöntemlerin kullanılmasına izin verilir (Madde 9).

İlkokullarda, erkek ve kadın öğretmenlerin yetiştirilmesinde, erkek ve kadın öğretmen veya eşdeğeri enstitülerden mezun olan bir öğretmen atanır. İlköğretim müfredatıyla ilgili konularda lise veya dengi bir eğitimi tamamlamış bir kişi, ihtiyaç halinde ilkokullara öğretmen olarak atanabilir ve daha sonra en az bir akademik yıl boyunca eğitim alanında mesleki eğitim alabilir. Gerektiğinde Eğitim Fakültesi veya dengi okul mezunlarının da öğretmen olarak atanması mümkündür. Kolej ve yüksekokul mezunları, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından belirlenen esaslara uygun olarak eğitim yeterliliklerini elde ettikten sonra ilkokul öğretmeni olarak atanabilirler (Madde 10).

İlkokul müdürü, ilkokullarda öğretmenlik yapmış, beş yıldan az olmamak üzere ilkokul eğitimi vermiş ve bu sistemin (12) Maddesinde belirtilenlerden daha az olmamak üzere nitelik ve yeterliliklere sahip bir kişiye atanır. İyi itibar Eğitim yönetimi alanında bir eğitim kursunu geçmiş olmak. Gerekirse, bu sistemin (10) maddesinde belirtilen köy okullarında belirtilen hizmet süresinden daha az bir süreye sahip bir kişinin müdür olarak atanmasına izin verilir. Eğitim organı, müdürün başkanlığında Öğretmenler Kurulunu oluşturan okul müdürü ve öğretmenlerden oluşur (Madde 11). Öğrencilerin güvenliğini ve emniyetini sağlamak ve okul içinde büyüme, gelişme ve rehberlik için eğitim fırsatları sunmak öğretim kadrosunun görevidir ve bunu velilerle paylaşırlar (Madde 12).

3.5.3. Ortaöğretim

Ortaöğretim, 6 yıl süren (12-18 yaş) ikinci aşamadır ve iki evreye ayrılmıştır. Üçer yıllık iki aşama 12-15 yaş arası ortaokul ve 15-18 yaş arası hazırlık aşamasıdır. Her aşama Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan ulusal bir sınavla sona erer. Üçüncü ara yılın sonunda ulusal sınavı geçtikten sonra öğrenciler ara sertifika alırlar (ara sertifika aynı zamanda ara bakalorya olarak da adlandırılır). Bundan sonra, öğrenciler farklı ortaokul lise dersleri arasında seçim yapma seçeneğine sahiptir. Bu aşamada öğrenciler bir uzmanlık alanı seçmeye yönlendirilir. "Edebiyat Bilimleri" veya "Fen Bilimleri" alanındaki akademik yollar öğrencileri yükseköğretime hazırlarken, teknik ve mesleki programlar ağırlıklı olarak pratik eğitime odaklanır ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenlenir. Amaç, mezunları işgücü piyasasına doğrudan giriş için hazırlamaktır, ancak bu alanlardaki mezunlar için yükseköğretim yolları da mevcuttur (Kerküklü, 2000).

2015 yılında Millî Eğitim Bakanlığı fen bilimleri bölümünü uygulamalı bilimler ve yaşam bilimleri olmak üzere iki ayrı bölüme ayırmıştır. Amaç, öğrencilere daha fazla seçenek sunmak ve onları farklı eğitim yollarına yönlendirmektir. Ortaöğretimin son yılının sonunda tüm öğrenciler (12. sınıf) ulusal bir sınava girerler. Sınavı geçtikten sonra, ara bakalorya sertifikası (orta bakalorya sertifikası) olarak da bilinen bir hazırlık sertifikası (ortaokul sertifikası) verilir. Bakalorya sınavının nihai sonucu, öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına kabul edilip edilmeyeceklerini belirler. Kabul çok rekabetçidir ve puandaki küçük sapmalar bile birinci veya ikinci tercih programlarına kabul arasında fark yaratabilir. İlkokul Öğretmenliği Programları, Ortaokula devam etmenin yanı sıra öğrenciler yakın zamana kadar öğretmen yetiştirme programlarına da kayıt yaptırabilmekteydi. Ara eğitimin tamamlanması. Öğretmen kolejlerindeki beş yıllık programlar, mezunların ilkokul öğretmeni olarak çalışmasına izin veren ortaöğretim sonrası bir diplomaya yol açtı. Programlar lise sonrası (12+2) olarak sunulmaktaydı. Ancak bu programlara kayıtlar 2012 yılında askıya alınmıştır (NUFFIC, 2015). Irak eğitim sistemini düzenleyen en önemli kanun 1977 sayılı Ortaöğretim Sistemi Kanunu'dur.

1977 sayılı Ortaöğretim Sistemi Kanunu. Ortaöğretim şunları amaçlamaktadır: İlkokulu tamamlayan ve ortaöğretime başlayan gençlerin yeteneklerini, eğilimlerini ve rehberliklerini keşfederek kişiliklerini tüm ciddi,

entelektüel, ahlaki ve manevi yönleriyle geliştirmeye devam etmelerini sağlamak. Arapça ve İslam kültürü hakkındaki bilgilerini geliştirmek ve kültürlerini aşlamak. Bilimin ilerlemesine ve hayata uygulanmasına ve orijinal değer ve erdemlere ayak uydurmak, profesyonel ve üretken çalışmanın yolunu açan beceriler ve entelektüel ve pratik eğilimler kazanmak, tüm bunların ergenlik döneminde büyümenin özelliklerine ve toplumun toplumuna, milletine ve ülkesine sadık ve Allah'a sadık önemli vatandaşlar yetiştirme hedeflerine uygun olması koşuluyla yükseköğrenime devam etmeyi amaçlar (Madde 1).

Ortaöğretim, her biri üç yıl süren ara ve hazırlık olmak üzere birbirini takip eden iki aşamadan oluşur. Orta aşamada, öğrencilerin yetenek ve eğilimlerini keşfetmek ve yönlendirmek, bilgi, beceri trendleri ve bir sonraki aşamaya veya üretken yaşam için hazırlık olarak bütünleşme ve takip uygulamalarını elde etmek için çalışmaktır. Hazırlık aşaması ise, öğrencilerin yetenek ve eğilimleri hakkında keşfedilenlerin pekiştirilmesi ve bazı entelektüel uygulamalı alanların çeşitlendirilmesi ve derinleştirilmesi ile daha yüksek bir bilgi ve beceri düzeyine ulaşmalarının sağlanmasıdır. Devam eden yükseköğrenime hazırlık veya yükseköğrenime hazırlık aşamasıdır. Üretken pratik yaşam için hazırlığımızdır (Madde 2).

Ortaokula orta ve hazırlık aşamalarında kayıt olmak, bu sistem hükümlerine göre ayrımcılık yapılmaksızın tüm öğrenciler için garanti edilen bir haktır (Madde 3). Eğitim Bakanlığı, orta öğretime yönelik eğitim politikasını ulusal kalkınma hedeflerine ulaşacak şekilde belirlemekten ve bu eğitimi genişletmek ve yeterliliğini artırmak için planlar yapmaktan ve toplumla olan bağlarını ve toplumla etkileşimini belgelemekten sorumludur. Çalışma müfredatı ve kitaplarını belirlemek ve onaylamak, eğitim yöntem ve araçlarını, değerlendirme yöntemlerini ve sınavları geliştirmek ve iş ve eğitim faaliyetlerinin uygun şekilde yürütülmesini sağlamak için çalışmak, Ortaokullarda eğitim denetimi Sınavları düzenlemek ve denetlemektir (Madde 4).

Ülkede orta dereceli okullar açarken şu esaslar dikkate alınır: Ortaöğretim planına göre fırsat eşitliğini sağlamak, erkek okulları kız okullarından bağımsızdır ve gerektiğinde sosyal koşullar izin verdiğinde cinsiyetler birleştirilebilir, öğrencilerin yaşları benzerdir, uygun sayıda öğrencinin bulunması, öğretmenlerin insan yeteneklerinin, öğretim yardımcılarının ve gerekli materyal kaynaklarının iyi kullanımı. Gerektiğinde ilköğretim okullarına bağlı ek sınıfların açılmasına veya

ortaokul sınıflarının hazırlık sınıflarıyla birleştirilmesine izin verilir. Ortaokulların açılması, düzenlenmesi ve dağıtılması için özel talimat verilir. Eğitim Bakanlığı, ihtiyaç duyulan her yerde akşam ortaokullarını açar (Madde 5).

Eğitim Bakanlığı, eğitim deneyleri yapmak amacıyla iki kademesinden birinde veya her iki kademedede birden fazla ortaokul seçebilir. Bu tür deneysel okullarda müfredatta değişiklik yapılabilir ve ders kitaplarının ve özel öğretim yöntemlerinin kullanılması mümkündür. Eğitim ve sınavlar, öğretimin amaçlarını, öğrencilerin niteliklerini ve çalışmalarının denkliliğini etkilememek şartıyla yapılır. Çalışmalarını ortaokul sınıflarında kendi derslerine paralel olarak dağıtarak oluşturur (Madde 6).

Temel orta öğretim türleri şunlardan oluşur: genel liseler, meslek liseleri, kapsamlı ortaokullar, sanayi, tarım, ticaret, sanat ve diğer bilim dallarında gelişme ihtiyaçlarına göre yeni ortaokul türleri oluşturulabilir (Madde 7).

3.5.4. Yükseköğretim

Irak'ta yükseköğretimden sorumlu bakanlık Yükseköğretim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı'dır. (1988 tarihli (40) sayılı Yüksek Öğretim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı Kanunu Madde2), Görevi, bilimsel araştırmaları planlamak ve takip etmek, üniversiteler ve Teknik Enstitüler Otoritesi tarafından hazırlandıktan sonra koordine etmek ve onaylamak, devlet düzeyinde tek bir plan içinde birleştirmek, uygun şekilde yürütülmesini denetlemektir. Uygulama, halka açık konferanslar düzenleme ve elçilerin işlerini ve uluslararası kültürel ilişkileri yönetmektir (Al-Snafi, 2012).

Bakanlığın yapısı şu basamaklardan oluşur (1988 tarihli (40) sayılı Yüksek Öğretim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı Kanunu Madde4): Yüksek Eğitim ve Bilimsel Araştırma Bakanı, Müsteşar, Bilimsel Denetim ve Değerlendirme Kurumu, Etütler, Planlama ve Takip Bölümü, Misyonlar ve Kültürel İlişkiler Daire Başkanlığı, Hukuk ve İdari Departmanı, Araştırma ve Geliştirme departmanı. Irak üniversitelerinde resmi dil Arapçadır. Kürt dili özerk bölgede Arapçanın yanı sıra resmi dil olarak kabul edilir ve kolej konseyleri bazı bilimsel konuları başka dillerde

öğretmeye karar verebilir. 2001 tarihli 81 Sayılı Yükseköğretim Bakanlığı Kanununun Dördüncü Değişikliğinin 1'inci Maddesi uyarınca Üniversite Konseyi; Üniversitedeki en yüksek bilimsel ve idari organdır ve şu üyelere oluşur:

Üniversite başkanı, Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi Eğitim Dairesi Genel Sekreteri olarak bölge üniversitelerinde üye olarak, Dekanlar üyesidir, Üniversite Rektör Yardımcıları Üyeler, Rektör tarafından seçilecek iki öğretim üyesi ve önceki üç fıkrada belirtilen Üniversite Konseyi üyeleri, yenilenebilir iki yıllık bir süre için. Üniversitedeki öğretim üyeleri arasında, Öğretmen Sendikası tarafından üye olarak gösterilen bir Öğretmen Sendikası temsilcisi, Birlik Yönetim Ofisi tarafından bir yıllık yenilenebilir bir dönem için üye olarak aday gösterilen Irak Ulusal Öğrenci ve Gençlik Birliği temsilcisi ve Üniversite konseyi, üniversite dışından uzmanlık ve uzmanlığa sahip iki üye seçebilir ve bunları yenilenebilir iki yıllık bir süre için konseye dâhil edebilir(NUFFIC, 2015).

2001 tarihli ve 81 sayılı Yükseköğretim Bakanlığı Kanunun Dördüncü Değişiklik Kanununun 2 inci Maddesine dayanılarak Üniversitenin rektörü özel bir dereceyle ve cumhuriyet kararnamesi ile atanır. Üniversite rektörü olarak atanacak kişinin Irak vatandaşı olması, Irak asıllı bir anne babadan doğma, yabancı uyruklu olmama, doktora veya dengi profesörlük derecesine sahip olması gerekir. Üniversite rektörü bakana bağlıdır ve bu sitedeki çalışma süresi 5 beş yıl ile sınırlıdır, bir kez yenilenebilir; ayrıca bir üniversitede veya başka bir kuruluştaki benzer bir süre için benzer işlerle görevlendirilebilir(Al-Snafi, 2012).

Fakültelerin yapısı ise 1988 tarihli Yükseköğretim Kanunu'na göre şekillenmiştir (1988 tarihli ve (40) sayılı Yükseköğretim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı Kanunu'nun 19. Maddesi): Başkan olarak Fakülte Dekanı, bilimsel bölüm başkanları veya uygulamalı bölümleri olmayan fakültelerde bilimsel disiplin başkanları, Dekan Yardımcısı, Öğretmenler Sendikası tarafından Yüksekokuldaki öğretim üyeleri arasında üye olarak seçilen bir üye. Öğretmenler Birliği'nden bir temsilci, Irak Ulusal Öğrenci ve Gençlik Birliği'nden bir temsilci, üniversite öğrencileri arasında üye olarak. Öğretim üyeleriyle ilişkili araştırma merkezlerinin yöneticileriyle istişare. Yüksek Öğretim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı hakkındaki 1988 tarihli (40) sayılı Kanunun 24. Maddesine göre, Üniversiteler ve Teknik

Enstitüler Kurumunun öğretim kadrosu şunlardan oluşur: profesörler, yardımcı doçentler, öğretmenler, yardımcı öğretmenler. Aynı şekilde, Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi Yüksek Eğitim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı için de geçerli kanun 2008 tarihli ve (10) sayılı Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi Yüksek Eğitim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı Kanunu'dur. Bu kanun yukarıda bahsedilenlere benzer hükümler içermektedir (NUFFIC, 2015).

Mali destekteki azalma, giriş oranında nispi bir düşüş ve ikinci öğretimde bir artış karşılığında öğrencilerden harç ücreti alınmasına dayanan paralel eğitim olarak adlandırılan orana katkıda bulunmuştur. Bazı üniversitelerde öğrencilerin sabah derslerine katılımı %80'i aşmaktadır. Akşam eğitimi Irak üniversitelerine özgü bir özelliktir, bu nedenle dünya üniversitelerinde aynı sertifika (çalışma programı) ve aynı kelime dağarcığına sahip iki sabah ve akşam eğitimi bulamazsınız. Bu bölünme, üniversitelerdeki günlük çalışma süresini dünyanın en düşükleri arasına girmesini sağlamıştır ve böylece öğrenciler en fazla 6 saat üniversitede kalamazlar.

3.5.5. Yetişkin Eğitimi veya Paralel Eğitim

2011 tarihli ve 22 sayılı Eğitim Bakanlığı Kanunu'nun 28-29. maddelerine göre, paralel eğitim mekanizmasını belirlemek Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğundadır. Bakanlık, ilgili makamlarla birlikte, gerekli materyal ve insan becerilerini sağlayarak paralel eğitimin geliştirilmesinden sorumludur. Paralel eğitim, okul dışı eğitim anlamına gelmektedir. Paralel eğitim okul eğitimine paralel olarak çalışır. Yetişkinleri eğitmek, kültürel ve mesleki gelişimlerini sağlamak, ulusal farkındalıklarını ve sosyal uyumlarını derinleştirmekle ilgilidir. Paralel eğitimle ilgili olarak eğitim mevzuatında aşağıdaki ifadeler yer almaktadır (Irak Eğitim Bakanlığı, 2011).

Paralel eğitim, okullar, yetişkin eğitim merkezleri ve sürekli eğitim dâhil olmak üzere okullara girmek için yasal yaşın üzerinde olanlar için eğitim türlerini içerir (Madde 28). Buna ek olarak, Millî Eğitim Bakanlığı, Bakan tarafından verilen talimatlara uygun olarak vatandaşların eğitim ve çalışmayı birleştirmelerini sağlamak için ortaokulların açılmasına onay verebilir (Madde 29). Bu madde akşam okulları,

hızlandırıcı okullar ve gençlik okulları aracılığıyla oluşturulur; ayrıca eğitim yaşının üzerinde olanlara harici sınavlara başvurma ve ilkokul altıncı, ortaokul üçüncü veya lise altıncı sınıf için sertifika alma imkânı sağlar. Başarılı olanlar bu aşamadan mezuniyet belgesi almaktadır; okuma yazma bilenler için okuma yazma merkezleri de bulunmaktadır (Irak Eğitim Bakanlığı, 2011).

3.5.6. Özel Eğitim

Irak eğitim sisteminde Eğitim Bakanlığı, 5 Eylül 2013 tarihinde çıkardığı 38 sayılı Engelli ve Özel İhtiyaç Sahiplerinin Refahına İlişkin Kanun ile bazı düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemede; engelli ve özel gereksinimle bireylere yeteneklerine göre her türlü ilk ve orta öğretim, özel eğitim programları sağlamak ve kapsamlı eğitim ile paralel eğitimi bütünleştirmek, engelli ve özel gereksinimle bireylerin eğitimi ile ilgili eğitim kurumlarını denetlemek, engelli ve özel gereksinimle bireyler için uygun eğitim programları hazırlamak, öğrencilerle ilgilenmek için nitelikli eğitim ve teknik personel ve gerekli profesyonel tahsisatları sağlamak yer almaktadır (Al-Zuhairi, 2004).

Özel gereksinimle bireyler kavramı, engelli, zihinsel yetenekli ve zihinsel üstün yetenekli bireyleri içerir. İlk grupta çalışma, eğitim, sağlık ve gençlik bakanlıkları gibi birden fazla bakanlık ilgilenirken, ikinci kategori ise mükemmeliyet okulları aracılığıyla onlar için teşhis, eğitim ve bakım programları hazırlayan Eğitim Bakanlığı'dır (Al-Zuhairi, 2004). Eğitim Bakanlığı programları şu şekilde sınıflandırılmıştır:

Özel eğitim sınıfları: Özel eğitim sınıfları deneyimi (1976) tarihli (118) sayılı Zorunlu Eğitim Kanunu'nun 9. Maddesi hükümleri uyarınca (1978) yılında başlamıştır. Özel eğitim sınıfları, yavaş öğrenenler ve öğrenme güçlükleri, akademik gecikmeler, işitme engelliler, görme engelliler için bakım sağlar. Elit okullar: elit öğrencilere uygun şekilde bakmak ve bilimsel yeteneklerini geliştirmek, ülkeye çeşitli alanlarda bilimsel kartlar sağlamak, bu da Eğitim Bakanlığı'nın tüm valiliklerde daha fazla açmasını, eğitim laboratuvarlarından ve öğrenme araçlarından ihtiyaç duyulan tüm bilimsel yetenekleri kurmasını ve hazırlamasını sağlamıştır. Yaratıcılığı teşvik eden bir okul ortamı yaratmak, öğretim organlarının bilimsel ve eğitsel performansını izlemek,

yurtiçinde ve yurtdışında eğitim ve geliştirme kursları düzenlemek. Üstün yetenekliler için okullar: İlk üstün yetenekliler okulu 1998 yılında, yaşlılarıyla aralarındaki büyük zihinsel yaş farkı nedeniyle normal okullarda okumaya devam edemeyen ve ciddi bakım ve ilgiye ihtiyaç duyan bazı üstün yetenekli öğrencileri keşfetmek için kurulmuştur. 2007 yılında, üstün yetenekli öğrenciler için eşit eğitim fırsatları ilkesine dayalı olarak Irak'ın tüm vilayetlerinde üç okul açılmıştır: Basra, Ninova ve Necef Valiliklerindeki diğer okullar (Irak Eğitim Bakanlığı, 2011).

3.5.7. Yükseköğretim Finansmanı

Devlet üniversiteleri, harcamalarını devletin genel bütçesinden sağlanan merkezi finansmana bağımlı olarak gerçekleştirmektedir. 2014'ten bu yana petrol fiyatlarındaki düşüş ve Irak'ın mali kaynaklarının çoğunu tüketen şiddetli bir askeri savaşa dâhil olmasının neden olduğu mali krizin ardından belirginleşen etkilerden biri, hükümetin büyük ölçüde ekonomik krizlerin hafifletilmesine yansıyan katı kemer sıkma önlemlerini benimsemesidir. Yüksek Öğrenim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı'nın yıllık bütçelerini takip eden idari kurum ve kuruluşlar Bunların başında resmi üniversiteler gelmektedir. Bu bütçeler, çalışanlarının maaş ve ücretlerini ancak karşılamaktadır. Mali kriz, birçok Irak üniversitesini, Yüksek Öğretim Bakanlığı'nın kanun, talimat ve kararlarıyla onaylanan, üniversitelerde ikinci öğretimin başlatılması ve yüzdesinin artırılması gibi çeşitli yolları izlemeye yöneltmiştir. Harcamalarının finansmanındaki açık sorununu ele almaya ve etkilerini gidermeye çalışmaktadır. Özel harcama kanallarıyla lisansüstü eğitime kabul edilenlere ek olarak, Danışma ofislerinin kurulması yoluyla paralel bir eğitim sistemi oluşturulmuştur. Üniversiteler için, yürürlükteki yasalara uygun olarak, en belirgin finansman şekilleri şunlardır (Al-Snafi, 2012)

Merkezi hükümet finansmanı: Devlet üniversitelerinin harcamalarının çoğu, devlet kurumları oldukları için kamu hazinesinden gelir. Genellikle her yıl Devlet bakanlıklarının harcamalarını ayrıntılı olarak onaylayan genel bütçe kanunlarını içerir. Bilimsel Araştırma iki bölüme ayrılır: cari bütçe ve daha sonra oluşturulacak yatırım bütçesi. Bu harcamalar arasında, her üniversitenin tahsisatlarının öğretim ve meslek

personeli sayısı ve öğretim üyesi sayısı, fakültelerin bileşimi ve türü dâhil olmak üzere çeşitli kriterlere göre dağılımı önemlidir (Al-Zuhairi, 2004).

Yükseköğretim Bakanlığı yasasının, her devlet üniversitesinin bir sonraki yıl için bir bütçe taslağı hazırlamasını ve Yükseköğretim Bakanlığı'na sunulmak üzere yönetim kurulu tarafından onaylanmasını gerektirdiği unutulmamalıdır. Bu taslak bütçe ile birleştirildikten sonra Maliye Bakanlığı'na sunulur ve Maliye Bakanlığı da politikanın öncelikleri doğrultusunda değişiklikler yapar. Bir sonraki yıl için genel bütçe kanunu oluşturulur. Yükseköğretim fonundan elde edilen gelirler: Iraklı yasa koyucu, resmi üniversitelere faaliyetlerini yerine getirmeleri için bir tür mali ve idari bağımsızlık vermeye hevesliydi. Artan harcamalarını finanse etmek için devletin genel bütçe kanununda kendisine tahsis edilenler dışında mali gelirler elde etmesi onaylanmıştır. Bu durum özellikle 1988 Yükseköğretim Bakanlığı Kanunu'nda yatırılacağı yükseköğretim sandığı kendi mali gelirleri Bakanlık merkezinde, üniversitede, komisyonda, yüksekokulda, enstitüde ve bilimsel araştırma merkezlerinde kurulmuştur. Tüzel kişiliğe, idari ve mali bağımsızlığa sahip olan kaynakları her birinin payından oluşan Yükseköğretim Fonu adı verilen 122 Sayılı Fonu'nun talimatlarıyla sağlanmaktadır. 1999 yılı için en belirgin Fon kaynakları şu şekildedir (Ahmet, 2010):

- İkinci öğretim ücretinin %10'u bakım ve idame katkılarından dolayı öğrencilerden yıllık olarak tahsil edilen meblağlara ilişkin 182 sayılı (feshedilmiş) Devrim Komuta Konseyi Kararınının 1997 yılı uygulanmasından elde edilen gelirlerin %20'si Eğitim kurumunun varlıkları ve gelişimiyle ilgilidir.
- Danışmanlık bürolarından elde edilen gelirler,
- Tüm üniversite faaliyetlerinden elde edilen gelirler. Bağlı olduğu yüksekokul ve enstitülere ait taşınır ve taşınmaz fonların yatırılmasından elde edilen kazancın %15'idir.
- Taşınır ve taşınmaz fonlarının yatırılmasından elde edilen gelirler,
- Yürürlükteki yasalara uygun olarak yapılan bağışlar, hediyeler ve bağışlar,

- Özel nafaka ve paralel eğitimden elde edilen gelirler.

2015 yılında Yüksek Öğrenim Bakanlığı (paralel eğitim) sistemi olarak bilinen, üniversite ve fakülte bütçesinden finanse edilen bir eğitim sistemini uygulamaya koymuştur. Öğrencinin ödediği yıllık ücret karşılığında, her kolej için belirlenen oran, yüksekokul veya üniversite tarafından belirlenmektedir. Aynı hüküm, ortalaması yüksek lisans için %65 doktora için %70 olan asgari düzeyin altında olan bir öğrencinin özel gider kanalıyla lisansüstü çalışmalara kabul edilmesi durumunda da geçerlidir. Bu amaçla yayınlanan talimatlara uygun olarak tutarı ve ödeme koşullarının oluşumu önemlidir (NUFFIC, 2015)

3.5.8. Öğretmen Yetiştirme

Irak'ta öğretmen adaylarının yetiştirilme süreci eğitim seviyesine ve sanat alanına göre değişiklik göstermektedir (UNESCO, 2013). Buna göre, Öğretmen Yetiştirme Enstitüsü, orta aşamadan sonra 5 yıllık bir çalışma dönemine sahiptir ve öğretmen diploması verilir (üniversite dışı). Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi'nde ise bu enstitüler lağvedilmiş ve lağvedilmelerine hazırlık olarak Irak'ın geri kalanında bu enstitülere giriş askıya alınmıştır. Temel Eğitim Fakülteleri (eski adıyla Öğretmen Okulları) Eğitim süresi ortaöğretimden sonra dört yıldır. Bu fakültelerde öğrenciler eğitimsel ve psikolojik konular (%35-40), uzmanlık konuları (%45-50) ve kültürel konular (%20-30) üzerine çalışırlar. Bu fakültelerin mezunları Eğitim alanında lisans diploması alırlar ve ilköğretim düzeyinde öğretmenlik yapabilirler.

Eğitim fakültelerinde eğitim süresi ortaöğretimden sonra dört yıldır. Öğrenciler eğitim ve psikoloji derslerinin yanı sıra beşerî bilimler ve fen bilimleri dersleri de alırlar. Bu fakültelerden mezun olanlara Eğitim alanında lisans diploması verilir ve ortaokul (9-7. sınıflar) ve lise (10-12. sınıflar) düzeyinde öğretmenlik yapabilirler. Beden Eğitimi Fakültelerinde eğitim süresi ortaöğretimden sonra dört yıldır. Beden Eğitimi Fakülteleri tüm okul seviyelerinde öğretmenlik için lisans derecesi vermektedir. Sanat Eğitimi Fakülteleri ve Güzel Sanatlar Akademisi'nde eğitim süresi ortaöğretimden sonra dört yıldır ve tüm okul seviyelerinde öğretmenlik için lisans derecesi verilir. Eğitim ve temel eğitim fakülteleri, öğrencileri adayın not ortalamasına göre merkezi olarak kabul etmektedir. Beden Eğitimi Fakülteleri, Sanat

Eğitimi Fakülteleri ve Güzel Sanatlar Enstitüsü'ne ise doğrudan başvurmak ve bazı testleri geçmek gerekmektedir (UNESCO, 2013).

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde Türk ve Irak eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasında benimsenen yaklaşım ve modele yer verilmiştir.

3.1. Araştırmada Benimsenen Karşılaştırma Yaklaşımı

Eğitim araştırmalarında karşılaştırmalı çalışmalarda farklı yaklaşımlar kullanılmaktadır. Alanyazında bu yaklaşımlar dikey, problem çözme ve örnek olay yaklaşımı yatay yaklaşım olarak sınıflandırılmaktadır.

Dikey yaklaşım, bir konu veya sorunun sistematik ve hiyerarşik analizini içeren bir yöntem veya stratejiyi ifade eder. Alternatif bir analiz yöntemi olarak dikey yaklaşım, tarihsel gelişimin incelenmesini gerektirir. Türk Eğitim Sistemi'ni dikey bir bakış açısıyla incelerken, tarihsel evrimine de bakılabilir. Bu yöntem, Karşılaştırmalı Eğitimcinin gelecekteki sonuçlar hakkında öngörülerde bulunma eğilimini harekete geçirmeye hizmet eder (Yıldırım ve Türkoğlu, 2018).

Problem çözme yaklaşımının kullanılması, akademik sorgulamanın temel bir yönüdür. Bir eğitim sistemi içerisindeki belirli bir soruna çözüm bulmak amacıyla eğitimcilere duyulan ihtiyacı tespit etmek için akademik çalışmalarda kullanılan metodoloji, problem çözme yaklaşımını örneklendirmektedir (Erdoğan, 2015). Örnek olay yaklaşımı ise karşılaştırmalı eğitim alanında yaygın olarak kullanılan bir tekniktir. Vaka çalışması tekniği, belirli bir ulus içindeki belirli bir eğitim deneyiminin analizini içerir. Bu yaklaşım karşılaştırma yapmaktan kaçınır ve yorumlama ve karşılaştırma görevlerini okuyucuya devreder. Vaka çalışmalarının kısıtlarından biri, gözlemlenen olayı daha geniş sosyal veya tarihsel bağlamına yerleştirme zorluğudur (Erdoğan, 2015).

Yatay yaklaşım, bir soruna ya da duruma odaklanmak yerine, bu sorun ya da durumun çeşitli yönlerini ya da bileşenlerini aynı anda ele almayı içeren bir yöntem ya da stratejiyi ifade eder. Karşılaştırmalı Eğitim alanında akademisyenler tarafından kullanılan ilk yöntem yatay yaklaşım olarak bilinir. Bu teknik, çeşitli eğitim sistemlerinin farklı bileşenlerinin eşzamanlı olarak kapsamlı bir şekilde incelenmesini içerir. Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'deki eğitim sistemlerinin temel eğitim, ortaöğretim, öğretmen eğitimi, yükseköğretim ve eğitim yönetimi gibi ana unsurlara

odaklanılarak incelenmesi buna örnek olarak gösterilebilir (Yıldırım ve Türkoğlu, 2018). Mevcut araştırmanın amaçları doğrultusunda, Türk ve Irak eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasında yatay yaklaşım kullanılmıştır.

3.2. Araştırma Modeli

Eğitim sistemlerinin araştırılması için alan yazında başvurulabilecek birçok model bulunmaktadır. Literatürde karşılaştırmalı eğitim alanının yaygın olarak tercih edilen modellere arasında Jullien modeli, UNESCO modeli, Archer modeli, Holmes modeli

Jullien modeli, karşılaştırmalı eğitimdeki ilk adımların atıldığı bir modeldir ve bu model, ilk kez 1817 yılında Jullien tarafından kaleme alınan "Karşılaştırmalı Eğitim Üzerine Bir Çalışma ve Öngörüşler" adlı eserde ortaya konmuştur. Jullien, bu eserinde karşılaştırmalı eğitim araştırmalarını ilerletmek amacıyla soru serileri geliştirmiştir. Bu soru serileri, aşağıdaki alt başlıklar altında gruplandırılmıştır: ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim, öğretmen yetiştirme, genç kızların eğitimi ve eğitimin hukuk ve diğer sosyal kurumlarla ilişkisi Jullien, bu soru serilerini daha da detaylandırmış ve her bir seri içinde şu dokuz alt başlık üzerine odaklanmıştır: okullar, yöneticiler ve öğretmenler, öğrenciler, beden eğitimi ve jimnastik, ahlak ve din eğitimi, zihinsel eğitim, ailedeki eğitim, önceki ve sonraki eğitim seviyeleriyle ilişkiler, genel düşünceler ve çeşitli sorular (Yıldırım ve Türkoğlu, 2018).

UNESCO modeli, 1955 yılında UNESCO tarafından yayınlanan "Dünya Eğitim Araştırmaları" adlı eserde eğitim sistemlerinin incelenmesi için bir model sunar. Bu model, eğitim sistemlerinin analizinde temel alınması gereken unsurları belirler. Model şu ana odaklanır. Okul sistemi, Eğitim sistemlerinin temelini, 6 ile 17 yaş arasındaki çocuk ve gençlerin katıldığı resmi eğitim kurumları oluşturur. Bu kurumlar, formal eğitimin gerçekleştiği ve öğrencilerin eğitim aldığı yerlerdir. Yönetimsel unsurlar, eğitim sistemlerini etkileyen ve yönlendiren idari unsurların incelenmesi teşvik edilir. Bu, eğitim politikalarını, yönetim yapısını ve karar verme süreçlerini içerir. Ülkeye özgü terimler ve kurumlar, her ülkenin kendi eğitim sistemi için özgü terimleri ve kurumları vardır. Bu model, bu özel terimlerin ve kurumların araştırılmasını önerir. Bu, yerel bağlamlarda eğitim sistemlerini daha iyi anlamak için önemlidir. Özel eğitim, özel eğitim sektörü, bir ülkenin eğitim sisteminin önemli bir

parçası olabilir. Bu nedenle özel eğitim kurumlarının ve bu sektörün incelenmesi önerilir. Okule öncesi eğitim, okul öncesi eğitim, çocukların eğitim yolculuğunun başlangıcıdır. Bu model, okulöncesi eğitimi de incelemeyi teşvik eder. Son olarak yükseköğrenim kurumları, eğitim sisteminin üst seviyesini oluşturur. Bu kurumların incelenmesi, eğitim sisteminin tamamını anlamak için önemlidir. UNESCO Modeli, eğitim sistemlerini çok yönlü bir şekilde değerlendirme amacı güder ve her ülkenin kendi özgün eğitim sistemini anlamak ve iyileştirmek için bir çerçeve sunar. Bu, eğitimin kalitesini artırmak ve eğitim politikalarını geliştirmek için önemli bir araç olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Türkoğlu, 2018).

Archer modeli, eğitim sistemlerinin sosyal kökenlerini inceleyen M.S. Archer tarafından 1979 yılında geliştirilmiştir. Bu modele göre, bir eğitim sisteminin incelenmesinde üç temel soruya cevap aranmalıdır. Bu sorular şunlardır: Kimler eğitim görüyor? Eğitim sürecinde eğitim alanlarda neler değişiyor? Eğitimini tamamlayan bireyler ne yapıyor? Bu çerçevede yapılacak araştırmalar sayesinde, eğitimdeki fırsatlar ve imkanlar, seçme ve ayırma mekanizmaları, bilginin aktarılması ve yönetimi, değerler, yerleştirme ve sosyal hareketlilik gibi konularda bilgiler elde edilir. Bu tür araştırmalar, toplumun eğitim üzerindeki etkilerini ve aynı zamanda eğitimin toplum üzerindeki etkilerini anlamamıza yardımcı olur. Archer Modeli, eğitim sisteminin toplumsal bağlamını ve eğitim ile toplum arasındaki etkileşimi daha iyi anlamak için kullanılan bir analitik çerçevedir. Holmes modeli, eğitim sisteminin araştırılması için yukarıdakine benzer bir model de Holmes tarafından geliştirilmiştir. Holmes, geliştirdiği modelde, eğitim sistemlerinin oluşmasında etkili olan bağlam, girdi, süreç, çıktı ve sonuçlar olmak üzere beş temel unsura yer vermektedir (Erdoğan, 2015).

Khoi modeli, eğitimin zamana ve yere göre değişebilen bir olgu olduğunu öne süren bir yaklaşımdır. Bu model, geçmiş uygarlıklardaki eğitim uygulamalarını incelemeyi, tarih bilimini günümüz eğitim sistemleriyle karşılaştırabilme amacıyla önemli görür. Khoi tarafından geliştirilen "Eğitimin Genel Tahlili Modeli"ne göre eğitim, bir dizi etken tarafından şekillenir. Bu etkenler; insanlar, eğitimin temelinde yer alan bireyler, eğitim sürecini etkileyen önemli bir faktördür. Etnik gruplar ve dil, kültürel ve dil farklılıkları, eğitim sistemini etkiler ve çeşitliliği yansıtır. Doğal çevre, coğrafi faktörler, eğitim uygulamalarını etkileyebilir ve doğal çevrenin

gereksinimleriyle uyum içinde olmalıdır. Üretim biçimi, ekonomik yapı ve üretim şekilleri, eğitim sistemini şekillendirir ve toplumun ihtiyaçlarına cevap vermelidir. Düşünce ve değerler, toplumun değerleri, eğitimde hangi konuların vurgulanacağını belirler. Sosyal-siyasal yapılar, toplumun sosyal ve siyasi yapıları, eğitim politikalarını etkiler. Önemli bireyler; liderler, filozoflar, eğitimciler gibi etkili kişiler, eğitim sistemini şekillendirebilirler. Uluslararası ilişkiler, bir ülkenin diğer ülkelerle ilişkileri, eğitim politikalarını etkileyebilir. Sonuç olarak, Khoi, bu faktörler çerçevesinde eğitimin incelenmesi gerektiğini vurgular ve bu incelemenin sadece okul içi değil, aynı zamanda okul dışı eğitim boyutlarını da içermesi gerektiğini savunur. Bu yaklaşım, eğitimi sadece sınıflarda değil, toplumun tüm dinamikleri içinde ele alır (Erdoğan, 2015).

Mevcut araştırmada, Türk ve Irak eğitim sistemlerinin karşılaştırılması için UNESCO modelinin önerileri dikkate alınmıştır. Bu model, eğitim sistemlerini incelemek için bir çerçeve sunar ve bu çerçeve içinde eğitimle ilgili farklı boyutların analiz edilmesini teşvik eder. Araştırmada, bu çerçeveye dayalı olarak birinci ve ikinci veriler kullanılmış ve Türk ve Irak eğitim sistemleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar incelenmiştir. Araştırma, UNESCO modelini kullanarak Türk ve Irak eğitim sistemlerini kıyaslayarak, her iki ülkenin eğitim uygulamalarını daha iyi anlama ve karşılaştırma olanağı sunar. Bu tür karşılaştırmalar, her iki ülkenin eğitim politikalarını değerlendirmeye ve geliştirmeye yönelik önemli bilgiler sağlayabilir.

3.3. Araştırma Dokümanlarının Analizi

Bu araştırmadan verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılarak veriler betimlenmiştir. Bilim insanları sıklıkla mevcut çalışmalarını gözden geçirme, ilgili literatürün kapsamlı bir incelemesini yapma ve daha sonra bu edinilen bilgileri kendi araştırma çabalarına dahil etme sürecine girerler. Yukarıda bahsedilen prosedür, analitik bir metodolojinin kullanılmasını gerektirir. Veri toplama süreci, belgelerin taranması, seçilmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi gibi çeşitli aşamaları kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Doküman analizinin kullanımı, materyali sistematik olarak kapsayıcı konular, kategoriler ve vaka örnekleri halinde kategorize ederek araştırma çabalarını etkili bir şekilde çerçevelemeye hizmet eder. Doküman analizinin nitel araştırma metodolojileriyle bütünleştirilmesi, farklı veri kaynaklarının kullanılması yoluyla araştırmanın güvenilirliğini artırmayı amaçlayan

yaygın bir uygulamadır. Bu uygulamanın amacı, çeşitli veri parçalarını sentezleyerek sonuçlar için destek ve doğrulama sağlamaktır (Kral, 2020).

Ayrıca, veri çeşitlemesi araştırmacının çalışmanın geçerliliğini kanıtlanmasına yardımcı olur. Araştırmacılar, bulgularını farklı yaklaşımlar kullanılarak elde edilen verilerle kontrol ederek tek bir çalışmanın doğasında var olan önyargıların etkisini azaltabilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Patton (1990) üçgenleme yönteminin kullanılmasının, araştırmacıların tek bir yöntem, kaynak ya da araştırmacının sonuçlarına dayanmanın getirdiği önyargı ve şüphelikten kaçınmalarına yardımcı olduğunu savunmaktadır. Üçgenleme, diğer şeylerin yanı sıra, sınıf gözlemi, öğretmen ders planları, öğrenci ödevleri, sınıf eşyaları, sınav sonuçları, okul kayıtları, öğretmen değerlendirmeleri ve sınıf yönetimine ilişkin nitel çalışmalarda görüşleri içerebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu doğrultuda mevcut araştırmada hem Türk hem de Irak eğitim sistemine ait akademik ve resmî belgeler incelenerek karşılaştırmaları yapılmıştır.

4. BÖLÜM

SONUÇ ve ÇIKARIMLAR

Araştırmanın bu bölümünde Türk eğitim sistemi ile Irak eğitim sisteminin amaç, yapı ve süreç bakımından iki sistem arasındaki benzerlik ve farklılıkların karşılaştırılmasına yönelik çıkarımlara yer verilmiştir.

4.1. Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Analizi

Eğitim için amaçlarının belirlendiği yasal metinler incelendiğinde, Türkiye’de 1973 tarihli 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu sistemin temelini oluştururken Irak Cumhuriyeti'nin 1964'te yayınlanan geçici anayasası ile yapılandırılmıştır. Her iki eğitim sisteminin temellendirildiği yasal mevzuatın oldukça eski olması, bu yasal mevzuatların günün ihtiyaçlarını karşılayamadıkları söylenebilir.

Eğitimin uzak amaçları değerlendirildiğinde, Türk eğitim sisteminde, Atatürk inkılap ve ilkelerine bağlı, milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven, insan haklarına devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen vatandaşlar yetiştirmek; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, kendini gerçekleştiren kişiler olarak yetiştirmek; ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek bir meslek sahibi olmalarını sağlamak şeklinde özetlenebilir (1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). Irak eğitim sisteminde ise insani, dini, vatandaşlık, ulusal, demokratik, sosyal, bilimsel ve mesleki amaçlar hedeflenmektedir (Irak Eğitim Bakanlığı, 2005).

Türki ve Irak'ta eğitim yılı temel olarak iki yarıyıldan oluşmaktadır. Irak'ta ders yapılan işgünü tüm okul türlerinde aynı olmak üzere 194 işgünüdür. (Irak Eğitim Bakanlığı, 2023). Bununla birlikte Türkiye’de tüm okul türlerinde aynı olmak üzere işgünü sayısı 180 gündür (MEB, 2013). Eğitim basamaklarına gelince, Irak'ta temel eğitimin yıl sayısında farklılık gösteren iki sistem vardır. Merkezin süresi altı yıl, Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi bölgesinde ise 9 yıldır. Türkiye’de 30.03.2012 tarihli ve 6287 sayılı Kanun ile (4+4+4) ilkökul+ortaokul+lise şeklinde 12 yıllık kademeli

zorunlu eğitime geçilmiştir. Türkiye ve Irak'ta okulöncesi eğitim zorunlu değildir. İlkokul eğitimi Türkiye'de zorunlu olarak 4 yılken Irak'ta zorunlu temel eğitim 6 yıldır. Ortaokul eğitimi Irak'ın Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi hariç zorunlu eğitim 3 yıldır. Türkiye'de ise zorunlu ortaokul eğitimi 4 yıldır. Ortaöğretim Türk eğitim sisteminde zorunlu süre 4 yılken, Irak eğitim sisteminde bu süre 3 yıl olup zorunlu değildir. Türkiye'de ortaöğretim türleri şu şekildedir: Anadolu liseleri, meslek liseleri, imam hatip liseleri, güzel sanatlar ve spor liseleri, sosyal bilimler ve fen liseleri. Irak'ta benzer şekilde; genel liseler, meslek liseleri, kapsamlı okullar, sanayi, tarım, ticaret, sanat ve diğer bilim dallarında gelişme ihtiyaçlarına göre yeni ortaokul türleri oluşturulmuştur.

Irak'ta üniversite ve enstitüler bulunmaktadır. Üniversiteler dört, beş veya altı yıllık lisans derecesi ve lisansüstü eğitim verirler. Enstitüler: iki yıllık diploma veya sertifika verirler. Benzer şekilde Türkiye'de üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, meslek yüksekokulları, uygulama ve araştırma merkezleri şeklinde sınıflandırılmıştır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). Üniversitelerde lisans eğitimi 4-5-6 yıllık iken ön lisans eğitimi 2 yıldır. Her iki ülkenin eğitim sisteminde üniversiteye girişler ulusal standart sınavlar ile gerçekleştirilmektedir.

Irak'ta Eğitim Bakanlığı'nın merkezi örgütlenme yapısı, bakanlık merkezinin oluşumları, bakanlığa bağlı oluşumları kapsamaktadır. Türkiye'de bakanlık yapısı üç merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı olmak üzere üç ana alana ayrılmaktadır (MEB, 2018). Türkiye'de Eğitim Bakanlığının görevleri arasında eğitim ve öğretimin her kademesi için ulusal politika ve stratejilerin belirlemek, eğitime erişimi kolaylaştırmak, her vatandaşın eğitim fırsat ve imkânlarından eşit derecede yararlanabilmesini teminat altına alan politika ve stratejilerin geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yapmak, belirlenen politikaları uygulamak gibi görevleri vardır (Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne dair 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi).

Benzer şekilde Irak Eğitim Bakanlığı, devletin fikri ve siyasi temellerine uygun olarak faaliyetlerine yön veren eğitim politikasını belirlemek, eğitim planlarının hazırlanması ve onaylandıktan sonra uygulanmasının takibi, öğretmen yetiştirmeye yönelik programlar geliştirmek ve bu programların geliştirilmesinde Yükseköğretim ve

Bilimsel Araştırma Bakanlığı ile koordinasyon sağlamak, her kademe ve türde anaokulları ve okulları açmak ve yönetmek, öğretmenleri ve eğitimi yönetmekten, denetlemekten sorumlu uzmanları hazırlamak ve mesleki yeteneklerini geliştirmek, eğitimin basamakları ve türleri için okul müfredatını hazırlamak, geliştirmek, imkânlarını ve çalışma kitaplarını hazırlamak, din ve ahlak eğitimine İslam dininin öğretilmesini garanti edecek şekilde özen göstermek, yetişkin eğitim kurumları ve merkezleri kurmak ve ihtiyaçlarını karşılamak, beden eğitimi ile ilgilenmek, okul ve yerel çevresi arasındaki etkileşimi ve etkileşimi etkinleştirmek ve veli-öğretmen konseylerinin rolünü güçlendirmek, araştırma ve çalışmalar hazırlamak, eğitsel ve bilimsel deneyler yapmak, teşvik etmek, talimatla yapanların ücret ve ödülleri belirlemek, eğitim sürecini teşvik etmek ve geliştirmek için bilim, eğitim ve kültür kurumları, meslek kamu kuruluşları ile koordinasyon ve işbirliği yapmak, Arap ve yabancı ülkelerle ve eğitim, kültür ve bilim işleriyle ilgili Arap, İslami, bölgesel ve uluslararası kuruluşlarla eğitim ve kültürel ilişkilerin güçlendirmek gibi görevleri bulunmaktadır (1998 tarihli (34) sayılı Eğitim Bakanlığı Kanunu).

Beşerî sermayenin geliştirilmesi pahalı bir yatırım olması savından hareketle, Türkiye’de Eğitimin finansmanı merkezi yönetim tarafından karşılanır (Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011). Ayrıca okul aile birliği, döner sermaye, bağışlardan elde edilen okul gelirleri bulunmaktadır (Okul Aile Birliği Yönetmeliği, 2012). Irak’ta ise devletin genel bütçesinden kendisine ayrılan pay ve Bakanlar Kurulu'nun onayı ile Irak Cumhuriyeti içinde ve dışındaki bağışlardan oluşmaktadır. Öğretmen yetiştirme süreci incelendiğinde, Türkiye’de eğitim fakültesinden dört yıllık bir süre için mezun olmak ve formasyon eğitimi almak gerekir. Aynı şekilde Irak’ta dört yıllık bir eğitim fakültesinden veya beş yıllık bir öğretmen enstitüsünden mezun olmak gerekir. Son olarak, Türkiye’de eğitim denetimi, 2014 yılına kadar eğitim denetçileri tarafından teftişler yapılmıştır. Ancak bu yıldan sonra öğretmenlerin performanslarını izleme ve denetleme görevi müdürler tarafından uygulamalarına göre okul müdürlerine verilmiştir. Buna paralel olarak Irak’ta müfettişler tarafından teftişler yapılmakta ve öğretmenlerin performanslarını izleme ve denetleme görevi eğitim müfettişi ve uzman müfettişlere verilmiştir.

4.2. Sonuç

Türk ve Irak eğitim sistemlerinin amaç, içerik ve süreç boyutlarında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Türk eğitim sistemi demokratik, laik, sosyal ve hukuk devletinin gerektirdiği özelliklere sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (MEB, 2018). Irak'taki eğitim sisteminde ise dini değerler etkilidir. Her iki eğitim sistemi de merkezi bir yapıya sahiptir. Hem Irak hem de Türk eğitim sistemleri ulusaldır ve Eğitim Bakanlıkları tarafından yürütülmektedir. Ancak, Irak'ta yükseköğretim Yükseköğretim Bakanlığı tarafından yönetilirken, Türkiye'de yükseköğretim bağımsız bir kurum olan Yükseköğretim Kurulu tarafından yönetilmektedir. Süre açısından bakıldığında, Türk eğitim sisteminde zorunlu eğitim süresi 12 yıl iken, Irak'ta zorunlu eğitim süresi, zorunlu eğitimin 9 yıl sürdüğü Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi hariç, 6 yıldır. Her iki eğitim sistemi de merkezi bir ulusal eğitim programına sahiptir.

Her iki ülkede de okul düzeyleri ilk, orta ve yükseköğretimden oluşmaktadır. Türk eğitim sisteminde ortaöğretime yerleştirme sınavı, Lise Giriş Sınavı aracılığıyla yapılmaktadır ve zorunlu değildir. Sınav puanına göre öğrenciler nitelikli okullara yerleştirilmekte, yerleştirilemeyenler ise adrese dayalı liselere yerleştirilmektedir. Ancak Irak eğitim sisteminde ortaöğretime yerleştirme sınavı yoktur; bunun yerine ortaöğretim mezuniyet sınavı vardır. Her iki ülkede de üniversiteye giriş için merkezi bir sınav yapılmaktadır. Eğitimi denetimi açısından, Irak'ta olduğu gibi Türkiye'de de okul müdürleri öğretmenleri denetleme yetkisine sahiptir. Bu açıdan iki ülkede eğitim denetiminin yapısı benzer olmakla birlikte birçok açıdan farklılık olmadığı söylenebilir. Merkezi düzeyde, Türk eğitim sistemine benzer şekilde, Irak Eğitim Bakanlığı'nın resmi bir teftiş ofisi bulunmaktadır. Ancak standartlar sadece merkezi düzeyde belirlenmektedir. Bu bağlamda Irak'ta eğitim denetiminin daha çok yerel yönetimler tarafından gerçekleştirildiği söylenebilir.

4.3. Çıkarım ve Öneriler

Türk eğitim sistemini Ortadoğu'da bir ülke olan Irak ile kıyaslamak, Türk eğitim sisteminin çeşitli eğitim kademelerinde ne kadar geliştiğini göstermek ve eğitim kurumlarının altyapısının çeşitli birimlerde büyük bir reformlara tanık olması Irak eğitim sistemi için referans olabilir. Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığı tüm eğitim

seviyeleri için kapsamlı bir müfredat geliştirmiş ve eğitim seviyelerindeki tüm öğrencilere ücretsiz kitap sağlamıştır.

Türkiye’de ister müfredatı destekleyen kitaplar veya çeşitli devlet okullarında ücretsiz eğitim verilmesi, ister eğitimde sağlanan seviyelerin gücü olsun, ideal eğitim başarısı için öğrencilere tüm olanaklar kullanılmaktadır. Tüm bu faktörler, Türkiye'deki eğitim sisteminin Irak’a göre avantajını vurgulamaktadır. Irak eğitim sistemi ile Türk eğitim sistemi arasında yapı ve süre bakımından büyük benzerlik olmasına rağmen, Irak'taki eğitim gerçeği Türkiye'den tamamen farklıdır. Irak eğitim sisteminin sonuçları teoride sağlam, ancak geleneksel öğretme ve öğrenme yöntemleri nedeniyle okullardan ve üniversitelerden öğrendiklerini uygulama becerilerine sahip değildir. Son olarak, bu çalışma, Irak'taki eğitim sisteminde acil bir reforma ihtiyaç olduğu sonucuna varmış ve bu kapsamda mevcut çalışma şu önerileri sunmaktadır:

- 1- Irak ve Türkiye arasında eğitim alanında her iki ülkeye de fayda sağlayacak bir eğitim stratejik ortaklığının kurulması önem arz etmektedir.
- 2- Faydalı mesleki deneyimlere sahip tüm halk eğitimi öğrencilerinin geçişi için Irak Eğitim Bakanlığı ile Teknik ve Mesleki Eğitim Genel Teşkilatı arasında bir bütünleşme mekanizmasının bulunması önemlidir.
- 3- Irak'taki tüm akademik seviyelerdeki öğrenciler arasında büyük bir okul terkinin nedenlerine dair bir araştırma yapılması teşvik edilebilir.
- 4- Irak eğitim sisteminde ortaöğretimde uzmanlaşmada Türk eğitim deneyiminden yararlanma imkânı sağlanabilir.
- 5- Eğitim kurumlarında araştırma kültürü geliştirilmelidir. Bu amaçla ülke genelindeki eğitim kurumlarında özellikle üst düzeylerde öğretme ve öğrenme pedagojilerinde araştırma odaklı programlara hız verilmelidir. Hükümet bu amaçla bilimsel araştırma fonlarının miktarını artırmalıdır.

KAYNAKÇA

- Al-Zuha, İ. (2004). *Engellileri ve üstün yeteneklileri eğitmek*. Dar Al-Fıkr Al-Arabi Yayınları.
- Al-Snafi, A. (2012). *Irak'ta yükseköğrenim. Kuruluş ve geliştirme*. Dhi Kar Üniversitesi Yayınları.
- Al-Haims, M. (2010) *Irak devletini inşa etmek (Tarafsız vizyon)*, Al-Mustansiriya Üniversitesi, Diyala Dergisi Sayı 43
- Ahmet, D.(2010). *Maliye politikasının teşvikteki rolü insani geliş (seçilmiş bir model olarak üniversite ve yükseköğretime yatırım) 1990/2007 dönemi için bir Irak vaka çalışması*, Yüksek Lisans teze, Yönetim ve Ekonomi Koleji, Bağdat Üniversitesi
- Bray, M & Thomas, R. M. (1995). *Levels of comparison in educational studies: Different insights from different literatures and the value of multilevel analyses*. *Harvard Educational Review*, 63(3), 472-491.
- Balcı, A. (2007). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim*. Ankara : Pegem A Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (2003). *Çağdaş eğitim sistemleri* (5. Basım). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (2015). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. İstanbul: Sümer Kitabevi.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1998) *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Irak Eğitim Bakanlığı (1977). *Liselerin eğitim sistemi*. Bağdat, Irak: Irak Eğitim Bakanlığı Yayınevi.
- Irak Eğitim Bakanlığı (1977). *Öğretmen yetiştirme sistemi*. Bağdat, Irak: Irak Eğitim Bakanlığı Yayınevi.
- Irak İlkokul Öğretim Müdürlüğü (1978). *İlkokul sistemleri*. Bağdat, Irak: Irak Eğitim Bakanlığı Yayınevi.
- Irak Eğitim Bakanlığı. (1990). *Irak'ta eğitimin geliştirilmesi* (Irak Eğitim Bakanlığın Raporu, Bağdat, Irak: Dar El-Vesayık Yayınevi.
- Irak Eğitim Bakanlığı (2002). *Meslek eğitimin sistemleri*. Bağdat, Irak: Irak Eğitim Bakanlığı Yayınevi.
- Irak Arap Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı (2005). *Irak eğitim sistemi*. Bağdat, Irak: Irak Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Irak Eğitim Bakanlığı (2011). (22) sayılı Eğitim Bakanlığı Kanunu. ALwakaı Resmî Gazete (4209). <http://www.moj.gov.iq/uploaded/4209> / 2022/07/18 pdf sayfasından erişilmiştir.
- Kerküklü, A. (2000). *Irak eğitim sistemi*, Bağdat Irak: Dar El-Şuun El-Sekafiye Yayınevi.
- Kiral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Korkmaz, T. (2005) *Türk eğitim sistemi ve ingiliz eğitim sisteminin karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Millî Eğitim Bakanlığı.(2005). *Milli eğitim istatistikleri 2004-2005*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB (2007). *Ortaöğretim 9. sınıf tarih dersi programı*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2008). *Ortaöğretim 10. sınıf tarih dersi programı*. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2011). *Ortaöğretim 11. sınıf tarih dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Erişim Tarihi: 10/10/2020
http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYKMESLEYY_GENEL_YETERLYKLERY. Pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB (2017). *Millî eğitim bakanlığı talim ve terbiye kurulu başkanlığının görev, yetki, sorumluluk ve çalışma esaslarına dair yönerge*. Ankara.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/18164454_yonerge_ttkb.pdf adresinden alındı.
- MEB (2018). *Milli eğitim bakanlığı 12. sınıf T.C. inkılap tarihi ve atatürkçülük dersi öğretim Programı*. Erişim Tarihi: 11.12.2021:
<http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=346> sayfasından erişilmiştir. (184)
- MEB (2018). *Milli eğitim bakanlığı 9, 10 ve 11. sınıflar öğretim programı*. Erişim Tarihi:11.12.2021: <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=344> sayfasından erişilmiştir.
- MEB (2018). *Ortaöğretim çağdaş Türk ve dünya tarihi dersi öğretim programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=337>Erişim Tarihi: 13.07.2022:

- MEB Teşkilat Yapısı (2018). *Cumhurbaşkanlığı teşkilatı hakkında cumhurbaşkanlığı kararnamesi*. Resmi Gazete (Sayı 30474). [https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07//20.180.710 .pdf](https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07//20.180.710.pdf) sayfasından erişilmiştir.
- MEB (2019). *Millî eğitim bakanlığı 2019-2023 stratejik planı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Erişim Tarihi:15.12.2021:
http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_11/22154626_MEB_YYY_2019-2023_Stratejik_PlanY.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB (2020). *Millî eğitim temel kanunu*. Erişim Tarihi: 30.07.2022:
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden alındı
- MEB (2020). *Tarih öğretmeni özel alan yeterlikleri*. Erişim Tarihi:13.08.2022:
https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/13160709_TARYH.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (2020). *Millî eğitim bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliği*. Erişim Tarihi:13.08.2022
- Shanks, K. (2019) *The Politics of IDP education provision: Negotiating identity and schooling in the autonomous administration of the northern region of Iraq*. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/imig.12545>
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Newbury Park: Sage.
- T.C. Resmî Gazete. (1973) *Millî eğitim temel kanun*. (1739 Sayılı Kanun) 24.06.1973 tarih ve sayı: 14574.
- T.C. Resmî Gazete. (1992) *Millî eğitim bakanlığı teşkilat ve görevleri hakkında kanun* (3797 S.K.) 12.05.1992 tarih ve sayı: 21 226.
- T.C. Resmî Gazete. (2011) *Millî eğitim bakanlığı teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararname* (KHK/652.) 14.09.2011 tarih ve sayı:28054.
- Tuğrul, B. (2005), *Çocuk gelişiminde anaokulu eğitiminin önemi*. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi (62), 20-30.
- Türk, E. (1999) *Türk milli eğitim sistemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- UNESCO (2004). *Irak eğitimi geçiş sürecinde: ihtiyaçlar ve zorluklar*. <https://www.bgprogram.org/files/articles/070916022754.pdf>
- UNICEF (2009). *Education in emergencies and post-crisis transition*. (2009).
- UNESCO (2011). *World data on education, iraq*. (2011).
- UNESCO (2013). *Irak'ta öğretmenleri hazırlama stratejisi ve mesleki gelişimleri*. https://iraql.d.e-sjc-services.iq/Law_result.aspx . Erişim Tarihi:12.09.2022.

UNESCO (2015). *Regional office for middle east and north africa, out-of-school children initiative: Regional Report on Out-Of-School Children.*

Yayla, D. (2009) “*Türk yetişkin eğitim sisteminin değerlendirilmesi*” Milli Eğitim BakanLığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED) S 22-23.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.(9. Genişletilmiş Baskı).* Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yıldırım, C., & Türkoğlu, A. (2018). *Karşılaştırmalı eğitim yansımaları: On yıl sonra.* Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1), 31-45.

Yüksek Yargı Konseyi (2015), *Irak mevzuat üssü, engelli ve özel bakım hukuku,* Eylül 2013'te yayınlanmış No. 38.

Elektronik Kaynaklar

<http://mohe.sr.gov.iq> Yüksek Öğrenim ve Bilimsel Araştırma BakanLığı Erişim tarihi:08 Ocak 2022

<http://www.mhe-krq.org> Yüksek Öğrenim ve Bilimsel Araştırma BakanLığı, Kuzey Bölgesi Özerk Yönetimi. Erişim tarihi: 07Temmuz 2022

<http://www.yok.gov.tr/>. Erişim tarihi:03 Temmuz 2022

<https://ar.wikipedia.org/wiki/Iraq>. Erişim tarihi:02 Eylül 2023

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye>. Erişim tarihi:02 Eylül 2023

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2022-49685>. Erişim tarihi:02 Eylül 2023

https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/164.htm. Erişim tarihi:02 Eylül 2023

MEB Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü <http://ooegm.meb.gov.tr/> Erişim tarihi: 10 Şubat 2022

MEB Resmi Gazete. 9 Temmuz 2018 tarihinde kaynağından arşivlendi. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?> Erişim tarihi: 12 Mart 2022. MevzuatNo=18812&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5 sayfasından erişilmiştir.

Yükseköğretim Kurulu <http://www.yok.gov.tr/>. Erişim tarihi: 06 Ocak 2023
www.moedu.gov.iq Erişim tarihi: 10 Mart 2022

Anayasalar

1964 Irak Geçici Anayasası

1968 Irak Cumhuriyeti Anayasası

1970 Irak Cumhuriyeti Anayasası

1990 tarihli Anayasa Taslağı.

2003 Geçici Irak Devleti İdari Kanunu

Irak Cumhuriyeti Anayasası 28.12.2005

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Irak Eğitim Sisteminin Yönetsel Yapılanması	36
--	----

ÖZGEÇMİŞ

Sahar Hasan Elias ALLAW, üniversite eğitimini 2011-2012 yılları arasında Musul Üniversitesi Yaşam Bilimleri Öğretmenliği bölümünde tamamlamıştır. Irak'taki siyasi ve yönetsel kargaşadan dolayı öğretmenlik mesleğini icra edememiştir. Şu anda Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.